Масс а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 24 август, 1978 шу. ● № 101 (5921). ● Мах 2 кеп.

ПЯТИЛЕТКА КХАЬ ШЕРА ПЛАН — 7 ОКТЯБРГА!

ДАИМ ХЬОКХАМ ТЕЛАШ

ИттлагIа пятилетка — дикала пятилетка хилар дика кхетадеча Малгобекски бурув тохара балхий управлене лаьттан ченаш техкараша тIагIертта къовсам лоаттабу производства эффективности балха дикали лакхъяра. Цу даькъе шерра социалистически яхь йоаржаяьча цар денгара денга дикагIа хулийт доахаш дола къахьегама толамаш. Бурув тохара бархI бетта план 15 августага кхачалехьа тIехкхоачаш а еш, цар техар 14574 метр бурув. Из хул планагIа лаьрхIачул совгIа 74 метр дукхагIа. ХIаьта 21 августага кхачалехьа заданел совгIа цар техар 521 метр бурув.

Къаьстта дика къа а хьегаш, хадданза социалистически яхье хьалхалатташ хиларца белгалъяьнна я буровой начальникаш Каюшников Борис Андреевич, Сальников Александр Яковлевич, кхыбараш керте латта буровой коллективаш. Уж я эггара хьалхарчарца бурув тохара кхаь шера план кхоачашъяьраш а.

* * *

Нохч - ГIалгIай транспортни управленена чу мел йоагIача автотранспортни предприятешкарча водителаша доккхий декхараш тIаийцад укх шера пятилетка хьалхарча кхаь шера план СССР керда Конституци тIаийца шу дузача денга кхоачашъяра. Цу даькъе шерра социалистически яхь йоаржаяьча дукхача водителаша шоай торонехи кхоачамехи бизза пайда а ийбеш, хIанзлехьа тIехкхоачашдаьд тIаийца хинна социалистически декхараш. Укх шера цхьоалагIча июлага кхачалехьа кхаь шера план толамца кхоачаши тIехкхоачаши ярах рапорт делар управленерча 400 совгIа волча водитела. Диъ шера задани кхоачашъяьй управленена чуйоагIача предприятешкарча 150 совгIа водитело.

Пхе шера задани кхоачаш а яь, 1981 шера календарагIа къахьегаш ва тайп-тайпарча предприятешкара 15 водитель. Царех ва Наурски автотранспортни предприятера Умаров Султан, Назрановски автотранспортни предприятера Оздоев Махьмада Жабраьил, пассажирски транспорта производственни объединенера Арсамаков Махьмад-Мирза, кхы дукхабараш а.

Б. КОСТОЕВ.

Соахкарчул дукхагIа

Хьайбаш дебаделга толамца чакхдаьккхар оаха соахка. Иштта, 1 январь тIакхоачаш 457 бетташ бола стт бар тха боахаме, планагIа хила безар 420 мара боацача. ХIара бIаь Iатта тIехьара 86 Iасилг хьакъоастаде вIаштIехьдаьлар, план 85 йолаш. Цу гIулакхо йиш хилийтар пятилеткa кхоалагIа шу дика хьокхамаш доахаш дIадоладе. Иштта, хьалхарча квартале планагIа 147 тонни тIаийцача социалистически декхарех — 160 тонни йохка езаш хиннача бетта паччахьалкхенга 183 тонн шура йохка карагIдаьлар.

Балха темпаш кхы лох ца еш къахьийгар шоллагIча квартале а. Масала, ах шера паччахьалкхенга планагIа 327 тонн йохка езаш хиннача метте 426 тонн екхар. ХIара Iаттагара яьккхар 1073 килограмм шура. Из я соахка цу юкъа яьккха хинначул 70 килограмм дукхагIа.

Шу доладеннача хана дIаболабеннача тайпара хьинаре къахьегаш хьабоагIа хьайбаш леладераш. Масала, бархI бетта паччахьалкхенга йохка вIаштIехьдаьлар дукха хIама ца эшаш 500 тонн шура, шера планагIа йохка езар 720 тонн я. Из шура 7 ноябрь тIакхоачаш ехка яккха социалистически декхар тIаийцадар тха фермай болхлоша КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмона жоп луш. ХIаьта план кхоачащъяра дIаяла йиса 220 тонн шура октябрь бутт юкъекхачалехьа тха хьайбаш леладераша дIалургхиларах шеко а яц.

Ши-шегIа хьахиннадац уж толамаш. Царга кхачалехьа дукха низи хьинари дIаденнад фермай болхлоша. Шина а фермана юкъе яьржача яхье хьалха я Бабенко Александра Петровнас кулгалду шоллагIъяр. Дояркашта юкъе къаьстта дика болх бу цу фермерча Исаева Шурас, Бахаева Узулпата, Даева Халипата. Яхье хьалхара кхо моттиг царга я. Дояркаша йоаккха шура цхьадолча даькъе бежа Iуша беча балхах тийша я. ХIаьта бежа Iуша Бациев Курбана, Петрашвили Григоре доахана деча Iунала къаьстта раьза ба доярка а совхоза кулгалхой а.

Йоакхо яьй совхозе балхаца моральнии материальнии стимулех пайда эцара а. Масала, бетта баьча балха итогех яхье хьалхара моттиг яьккхача доярнана, бежа Iунa, Iаьсий леладечоа карара кара тела цIе вымпели ахчан совгIати лу. Ахчан совгIат лу яхье шоллагIен кхоалагIен моттигаш яьхачарна а.

ИттлагIа пятилетка — дикала пятилетка хиларах тарра, боккха теркам тIабохийт фермай болхлоша шура цIена, хьаьна хилийтара. ХIаьта из гIулакх толамца чакхдаккха цар вIаштIехьа а доал. Дика хьокхамаш гойташ къахьег укх шера жа леладеча бригадаша а. Иъ я уж. Iоахарий кхедараи тха даккхараи укх шера планаш тIехкхоачашйир царех хIаране. ХIаьта къаьстта дика Муцагов Гелане кулгалдеча бригадо къахьийгар.

Iан замалахьа хьайбаш чусоцадара эша кийчо еш ба тха совхоза болхлой хIанз.

Г. ОЛИГОВ,
Малгобекски района «Кавказ» совхоза керттера зоотехник.

ДИКА ТОЛАМАШ ДОАХ

Пятилетка кхоалагIча шера дика къахьегама толамаш доахаш хьайоагIа «Чечингстройматериалы» яхача объединене № 2 йолча гIишлонматериалий комбинат. Укх шера дIабахача ворхI бетта продукци арахецара план 101 проценти продукци маьхала яккхара план 104,1 процента кхоачашъяьй цу комбината коллективо.

Къаьстта дика да гIулакхаш битумированни каьхат арахецача № 5 йолча, 7 бетта план 109,2 процент кхоачашъяьча цехен № 2 йолча, етта кирпишк еча цехеи. Цу цехо дIабахача ворхI бетта планал совгIа 1700 эзар кирпишк арахийцай. Белгалдаха доагIа укх беттара цар толамаш а. №№ 2, 3, 5 йола цехаш хIанз сентябрь бетта чотагIа къахьегаш я. Битумированни каьхат арахецача цехо 8 августе кхоачашъяьй бархI бетта план, № 2 йолча кирпишк арахецача цехо — 12 августе, № 3 йолча цехо — 17 августе. Иштта дика толамаш доахаш чакхдаккха лаьрхIа ба уж е карара шу а еррига пятилетка а.

Х. АУШЕВА.

Ткъо шу да Гудермесски района «Восточный» яхача комсий совхозе дояркалла Саидова Лизас болх бу. Дукха цистернаш йиззал шура яьккхай цо цу шерашка.

Пятилетка кхоалагIча шера цо тIаийца социалистически декхар да хIара Iаттагара 2500 килограмм шура яккха. ДIадахача бетташка ше лелабеча 22 Iаттагара цо яьккхай 36 тонн шура, е хIаранегара 1630 килограмм совгIа.

ДикагIйола доярка Коммунистически парте член я, диазза хержай Герзельски юрта Совета депутаталла. Коммунистически къахьегама ударники «Знак Почета» яхача ордена кавалери я Саидова.

СУРТА ТIА: доярка Саидова Лиза шура лелаю фляташ цIенъеш йоалл.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРАША ЛАЬРХIАД

Кирова цIерагIча колхоза № 1 йолча шурий-товарни ферма хьайбаш леладераша тIехкхоалашйир дIадаьиначa ах шера паччахьалкхенга шура йохкара задани: планагIа дIаяла езаш 568 тонн хиннача, дIаелар 593 тонн, е 104.4 процент. Кхоачашъяьй июль бетта задани а., ТIехкьарча массехк шера ца хиннача тайпара хилар, планаца лаьрхIачунга дIакхаьчабеце а, шурий центнер яккхарга дIабаха мах — 22 соми 64 кепиги.

— Цун бахьан да бIаьстан юхье денз цахаддаш доахан доажаде торо йолаш моша конвейер тхога хилар, — йоах ферма заведующе Хатагов Сергея. — ДIадахача Iай хиннача халонаша лаьрхIа болх ца хийцача даргдоацаш хьал оттадаьдар колхоза хьайбаш леладераштеи специалисташтеи хьалхашка.

Заведующе дог тийшша йоах, шера йола задани шоаш кхоачашъергхилар. ХIанз кийчъеш латт ферма хьайбаш Iангара доахаргдола материальни база. МТФ доазон тIа лаьттах еллай 800 тонн сенаж, хьокхача а тоIаеча а хана технологе дIабехха болх баьб цу тIа. Йол хьекхай 480 тонн, тIаккха планага из дIакхоачае 120 тонн совгIа мукха а кема а ча да аргIаш даь латташ. Цул совгIа, доакъарийна а кIалхьарцара а лаьрхIа 1700 тонн ка болча ялата ча дIаоттаде лерхI. ДукхагIдар аргIаш даь даьннад из.

Ши ди хьалха, 22 августа, болабеннаб силоса хьажкIаш хьаьхха.

— Специалисташта хетачох, оаха планал (6 эзар тоннал) дукхагIа Iалашъе мег из, — йоах Хатагова, — дукха хьаIов аьта хьажкIаш. Уж хьокхаш я доакъар Iалашде вIашагIъелла бригада, Бузуркиев Султангири керте а латташ. Болх дIаболабаьча ах дийнахьа 23 тонн аьта хьажкIаш кIоаг тIа хьая кхийра тракториста Караджев Султана. 20 тонн совгIа — тракториста Оздоева. Иштта да дIадоладалар.

ДIахо йодача хана моша доакъар лоаттаде торо лургья ка бола ялат хьекха даьннача кхашка дIайийнача баьца культураша, уж 500 гектар совгIа я колхозе.

Хьайбаш леладераша юкъе шерра социалистически яхь яьржай КПСС ЦК июльски Пленума решенеш толаме кхоачашъяра тIехьа. Хьалха а санна цу яхье хьалхара моттигаш лелаю ферме а колхозе а дикагIа лоархIача доярнаша. Масала, Рыбалко Мариис 1680 килограмм шура яьккхай ворхI бетта шийн групперча хIара Iаттагара, Хушалаева Жарас — 1360, Мальцева Надеждас — 1310 килограмм. ХIаране шера план 1950 килограмм я.

Иштта хьокхамаш да Полушкина Лидай, Галаева Тоте, кхычар.

Цу шиннена дика къахьегарах совгIата дошо сахьаташ а делар укх шера цхьоалагIча квартала итогаш еча хана.

Хьалхарча бетташкарчул дукхагIа шура яккхеи дIаялеи езаш я коллектив август бетта планагIа. Укх бетта а иштта дIахо йодача ханара а планаш кхоачашъяра дикка тIакхета еза доахангара йоаккха шура.

Парте Центральни Комитета июльски Пленума решенеша кердача низаца айдаьд хьайбаш леладерий къахьегама хьинар. Цар лаьрхIад шера йола паччахьалкхенга шура йохкара задани ханал хьалха кхоачашъе. ДIалуш йолча шурех 80 процент цхьоалагIча сорта дикалга кхоачае, хIара 100 Iатта лаьрхIача (уж 800 да ферме) 90 Iасилг хьалкхеде, планагIа 85 доагIача.

Цу гIулакха хьайбаш леладерашта цIенхаштта новкъостал эш колхоза правленегара. Керттерча даькъе из новкъостал концентрированни доакъара доагIаш да. Ферма заведующе яхачох, доахан баьца тIа дажа арадаьхача денз (13 мае) цхьа килограмм концентрат кхаьчаяц фермага. ТIаккха ховш мадий кхабарга хьежжа мара доахана шура ца лулга.

З. ДАУРБЕКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи облсовпрофеи

КОТБАЬННАРАШТА — СОВГIАТ

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи облсовпрофеи карара кара тела ЦIе байракх 1978 шерарча хьувкъама юртбоахама продукташ дIа-юха кхахьара 1978 шера август бетта хьалхарча итт дийнахьа лелаьяча социалистически яхьа итогех хьожаярах.

1978 шера август бетта хьалхарча итт дийнахьа 1978 шерарча хьувкъама юртбоахама продукташ дIа-юха кхахьара автботрядаша лелаьяча социалистически яхьа итогашка а хьежа Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои облсовпрофои СОЦАМ БУ:

1978 шера август бетта хьалхарча итт дийнахьа баьча балхах Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи облсовпрофеи карара кара тела ЦIе байракхи цхьа эзар сом ахчан премии хьожайойла Нохч-ГIалгIай транспортни управлене грузовой автотранспорта Грозненски производственни объединене автоотряда (автоотряда начальник Цечоев Б.) Ткъо машина йолча автоотрядо юртбоахама продукташ дIа-юха яхьара итт ден задани 106,5 процент кхоачашъяьй. Списка тIарча цхьан автоколонна дIайихьача тонна-километрашка яьккха йола выработка 212,9 процент хилар.

«Грознефть» объединене технологически транспорта Ташкалински управлене автоотряда дика болх белгалбоаккх. Списочни цхьан автотонна выработка 106 процент я.

МЕХКДАЬТТА ПРОМЫШЛЕННОСТА БОЛХЛОШТА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика мехкдаьтта промышленносте дуккхача шерашка беркате болх барах, общественни гIулакхаш хьинаре леладарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Сийлен грамота лойла:

Алероев Салауди Шахматовича — «Грознефть» производственни объединене бурув тохара балхий Малгобекски управлене бурувдеттачоа.

Бобров Федор Егоровича — «Грознефть» производственни объединене трубно-инструментальни база чIегаш дIайиха дIадохкача участка чIегаш дIадехкачоа,

Вишневская Нина Мефодьевнана — Къилбаседа-Кавказски магистральни мехкдаьттапроводий управлене «Грозный» яхача мехкдаьтта дIаухийтача станце оператора,

Воробьева Василиса Федоровнана — Къилбаседа-Кавказски магистральни мехкдаьттапроводий управлене «Вознесеновская» яхача мехкдаьтта дIаухийтача станце оператора,

Галышева Антонина Ивановнана — Къилбаседа-Кавказски магистральни мехкдаьттапроводий управлене «Вознесеновская» яхача мехкдаьтта дIаухийтача станце оператора,

Джандаров Магомед Лемовича — «Грознефть» производственни объединене бурув тохара балхий Горячеводски управлене буровой начальника,

Ивашева Анна Васильевнана — «Грознефть» производственни объединене тампонажни контора гихтови смесашта анализ еча лаборанта,

Кулигин Аркадий Антоновича — промыслови геофизика лаьрхIача конструкторско-технически бюро электрически каротажа Iилматохкама лаборатории заведующена,

Курмояров Виктор Федоровича — «Севкавнефтепереработка» яхача производственни объединене Грозненски газ чакхйоахача завода газоэлектросварщика,

Пишкин Николай Петровича — химически реагентий Карабулакски завода слесара-ремонтника,

Сумеров Николай Петровича — «Грознефтегеофизика» яхача треста Грозненски промыслово - геофизически контора радиоактивни каротажа парте начальника,

Сычева Фаина Григорьевнана — «Севкавнефтегазпереработка» яхача производственни объединене Грозненски газ чакхйоахача завода компрессора машиниста,

Хизриев Саид-Ахмеда — Къилбаседа - Кавказски магистральни мехкдаьттапроводий управлене изолировщика,

Чуглазов Петр Васильевича — йийла газовии мехкдаьттаи фонтанаш ца хилийтареи дIаяхареи военизированни часта Грозненски отряда отделене командира,

Эльдерханов Мунади Магомедовича — «Грознефтегеофизика» треста сейсмически парте отряда начальника,

Юркус Олег Васильевича — «Грознефть» производственни объединене мехкдаьттеи гази йоахача «Старогрознефть» управлене мехкдаьттеи гази йоахача оператора,

Юсупов Исса Ахметовича — «Кавказтрансгаз» производственни объединене вокхагIволча диспетчера.

НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

Гор. Грозный.
1978 шу, 21 август.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МЕХКДАЬТТА, МЕХКДАЬТТА ЧАКХДОАХАЧЕИ МЕХКДАЬТТАХИМИЧЕСКИИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика мехкдаьтта промышленносте дуккхача шерашка беркате болх барах, общественни гIулакхаш хьинаре леладарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика мехкдаьтта, мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьттахимически промышленноста заслуженни болхло яха сийлен цIи лойла:

Абдурзаков Магомед Абдурашидовича — Къилбаседа-Кавказски магистральни мехкдаьттапроводий управлене автобаза водитела.

Ваксман Виталий Алексеевича — «Грознефтегеофизика» треста сейсмопарте начальника.

Зураев Туган Харитоновича — «Севкавнефтегазпереработка» яхача производственни объединене Вознесенски газ чакхйоахача завода Карабулакски производства начальника.

Колойтанов Михаил Сергеевича — «Грознефть» производственни объединене «Октябрьнефть» мехкдаьтта чакхдоахача управлене мехкдаьттеи гази йоахача оператора.

Мадаев Султан Докуевича — «Грознефть» производственни объединене бурув тохара балхий Горячеводски управлене буровой начальника.

Мельников Иван Григорьевича — Къилбаседа-Кавказски магистральни мехкдаьттапроводий управлене «Ищерская» яхача мехкдаьтта дIаухийтача станце начальника.

Плотников Василий Афанасьевича — «Грознефть» производственни объединене бурув тохара балхий Горячеводски управлене бурув деттачоа.

Сальникова Нина Ивановнана — «Грознефть» производственни объединене «Грознефтегаз» мехкдаьттагазови управлене технологически установка оператора.

Трегубов Вадим Петровича — Къилбаседа-Кавказски магистральни мехкдаьттапроводий управлене начальника.

НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный.
1978 шу, 21 август.

КПСС ЦК июльски Пленума решенеш — вахаре!

ХЬАЙБАШТА — ЙИЗЗА IАН КИЙЧО

«Серноводский» жа леладеча совхоза коллективо укх шера июль хьатIакхачалехьа паччахьалкхенга дулхи тхаи дохкара план йизза кхоачашъяьй. Шу чакхдалале кхы тIа а 25—30 тонн дулх дохка лаьрхIад цо.

ХIанз сихденна лел совхоза жена доакъари Iа даккха моттигаши кийчъяра балхаш. Укх шера жена 7500 тонн йоли 8500 тонн силоси Iалашъе езаш ба жа леладераш. ХIанз боахаме лелабеш болча ткъаь итт эзар устагIанна цхьан шераи ах шераи тоъаргдолаш да из доакъар.

Доакъар Iалашдара лаьрхIа кхо бригада вIашагIтехай, ткъо-ткъо саг юкъе а волаш. Царна юкъе соахка денз хьалхле лелаеш хьайоагIа коммунист Эльсанов Сайд-Мохьмад керте латтар. Соахка совхозе хиннача дерригача доакъарех 70 процент цун бригадо Iалашдир.

Сунженски довкъашка йол хьокхаш, из хьагулъеш, аргIаш деш я комплексни бригада. Цунга я йол хьекха ялх агрегат, кхоъ — из гулъеш, пхиъ — холаш деш. Августа пхийтталагIа ди хьатIакхоачаш цхьа бIаьи ах бIаьи гаргга тонн йоли кхо бIаь тонн чаи Iалашдаь дIаоттадир бригадо.

Шоашта хьалхашка латта декхар кхетадеш, дика къахьегаш ба бригадера беррига болхлой, къаьстта а трактористаш Уциев Даша, Тацахов Темарбулат, Кусуев Ваха, Акаев Мовлди. Ди дIадахийтац цар нормаш 125—130 процент кхоачаш ца еш.

— Укх шера тоъал йоачан хиларах соахкарчул дукхалакхагIа а дикагIа а я буц, — йоах бригадира, — цудухьа укх шера цонаш шозза хьакха торо хургья тхога.

Йол хьокхача кулгалдеш ва керттера зоотехник Эпендиев ИсмаIал. Цхьаццайола моттигаш айенна, атта трактор кIалтIаяла тарлуш я. Цудухьа уж довкъаш кулг-кара мангал хьоккхаргболаш юхе а дуташ, шаьрагIа, кхераме йоацачахьа лелийт цо тракторaш. Хьекха яьнна буц цхьан дийнахьа мара аллийтац. «Малх болча дийнахьа кхоачамболаш хул из, — йоах цо, — дикагIа соц аьлаца доаханна чIоагIа эша пайдана хIамаш, хIаьта йоачашта из кIалйисача нийсса ах мара йисац уж».

Цудухьа йол хьокхараштa тIехьа лел из гулъеш болча Эльжуев Хьасана, Шамаев Хьасана, холаш деча Шахгириев Муминеи Галаев Сайд-Мохьмадеи агрегаташ.

Йокъаеннача аьлах аргIаш деш къаьстта звено я. ТкъоалагIа аргIа дотташ бар тхо хиннача дийнахьа Касумов Мачу, Асламбеков Дауд, Кусуев Iаьла, Пераев Хамдула, кхыбараш. Норма 26 тонн йолча 30 тонн совгIа аьлах аргIаш ду цар дийнахьа.

Укх шера Iалашъе лаьрхIа хиннача 7500 тонн аьлах 80 процент Iалашъяьй совхозе.

ХIанз цхьаццадолча кхашкара чуэца болабеннаб боахаме моша доакъар. ПланагIа лаьрхIа хиннaчул шозза дукхагIа Iалашдаьд ча.

Иштта лел доакъар Iалашдара болх.

Цул кIезигагIа лоархIам ца беш лел совхозе жена Iа даккха моттигаш, боахама эша мастерскеш, ялат чулоаттаду складаш, бригадни станаш, кхыйола объекташ хьалъяра балхаш а. Уж гIишлош хьалъеш лаьрхIа вIашагIтеха гIишлошъерий бригада я укхаза коммунист Хамзатов Хьамид керте а латташ. Совхоза ужжал дукха гIишлош эшар кхетадеш да — боахам билла кхоалагIа шу мара дац. Къаьна, тишъенна желаш. Iаьхара дусаш латта жа кхаьчар цу хана кердача боахамга. Дукха халонаш Iовша йийзар жа леладерий.

Цудухьа лаьрхIа кийчо йир аьхкии гурахьен. 1978 шерарча Iанна цхьан шереи ах шереи тоъал доакъари дахкача жена лаьрхIа керда помещенеши Iалаш а яь накъабаьхкар уж Iанна. Из бахьан цхьа хьайба юкъера ца доалийташ шоай жа кхаба а кхыча боахамашка дохка а доакъар долаш Iа даьккхар. Планах зе дергда аьнна лерхIаш хиннача боахамо паччахьалкхенна пайда луш чакхдаьккхар шу.

Иштта да, лоацца дийцача, совхоза шин шера истори.

Пятилетка чакхъялале 50 эзарнега дIакхачийта дезаш да жа Iул. Из декхар шоашта кхоачашдулургда аьнна хет жа леладерашта. Цхьабакъда царна эшаргйолча желашта фу дергда хац. Уж хIанз а тоъаш яц боахаме. Цар 10 эзар жа кхыча боахамий желашка латт хIанз. Укх шера шоашта уж эшаргья, жа арадаха аьннад совхозага цу боахамий кулгалхоша.

Дерригa жа кхоален кIал хилийтара 18 жел эш совхоза. Уж хьае коллектива шийн низ дIакхоачаргбар цу гIулакха эша ахчеи материалаши хилча.

— Тха болх чIоагIа юхатетт, — йоах прораба Хамзатов Хьамида, — эшача боараме гIишлон материалаш ца хиларо. Укх шера 200 тонн цемент хьожаяьй тхона юрта боахама министерства, хIаьта хIанзалца тхога хьакхаьчар 85 тонн мара яц. Къаьстта сагото лоаттаю тхона Грознерча № 1 йолча гIишлон материалий комбинато. Планах хьахеца езача 200 эзар кирпишках 30 эзар мара хьахийцаяц, хIаьта бетта лерттIа болх дIабахьара тхона 35—40 эзар кирпишк эш.

Цудухьа, дувцарах кхы хIама а ца хинна, Ставропольски крае «ракушечник» яха тIо Iалашбара шоай болхлой бахийтар совхозо. 450 кубометр из тIо Iалаш а баь машиннаькъаца цIабенаб. Из 180—200 эзар кирпишка меттел гIоргболаш ба, хIаьта кирпишкал маьха чухнахьа а дикагIа беце вогIа боацаш а ба. Цунах хьалъеш латт совхозе хIанз желаш а кхыйола объекташ а. Бакъда цунах кхоачам хилац.

Парте Центральни Комитета июльски (1978 ш.) Пленума решенеша керда а доккхий а бехктокхаме декхараш оттадаьд юрта боахама къахьегамхошта хьалхашка. Уж решенеш ювцаш хиннача КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пленумо хьайбаш леладерий уйла къаьстта тIаерзайир дулх, даьтта, фуаш дукхагIа дохкара кхоачашде дезача декхарашта. Толаме уж кхоачашдара эша новкъостал де деза совхоза жа леладерашта республика юрта боахама министерстваи материалаш лоаттае декхарийла йолча предприятешеи.

С. БЕРДОВ.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕШКАРА ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

Керттерча цеха коммунистий йоакхо

Город Грознерча партийни организацешка отчетно-хоржамий собранеш чакхъювлаш я. Укх денношка цу тайпара собрани хилар В. И. Ленина цІерагІча мехкдаьтта чакхдоахача завода цхьоалагІча цехе. Из лерттІа вІаштІехьъяьккха хиларах, цига вІашагІкхийттарех дукхагІчар къамаьлаш а деш, дика чакхъяьлар. Докладчика — партбюро секретара, товарно - бедала участка начальника нов. Баранова, къамаьлаш даьча оператораша нн. Савенкова, Гупалова, Ведерникова, Бутенкос, Кривобокова, слесара нов. Курбанова, инженераша Королевей, Кулановей, цеха начальника нов. Амхадова, парткома викала нов. Тарасова КПСС ЦК-ас, цун Генеральни секретарь нов. Л. И. Брежнев церте латтача Политбюрос чакхъльха чурей арахьарей политикей гІулакхаши массане а дизза къоабал а деш, шоай хоржаш йолча органо баьча балха кІоаргга анализ йир, кхоачамбоацараши теркал ца деш дисараши хьагучадаьхар, белгалдир уж дІадоахаргдола наькъаш, дІахо йодача хана де дезарий программа, хІаьта цу цхьан ханна къаьстта уйла тІаяхийтар карарча шерей бІаргчача пятилеткай задансши социалистически декхараши толаме кхоачашдара.

Толам боаккхаргхиларах шеко яц цеха коммунистий, цхьабакъда хІанз а дІахо йодача хана а шоай коллектива хьалхашка оттадеш дола декхараш доккхагІа хиларца дувзаденна завода а иштта «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене а кулгалхой оагІонгахьара терко эшаш дола дешаш нийслу цар.

Цу проблемаех цхьаяраш ювцаргья собранех йолча вай отчета тІа а.

Девиз — дикал

ЦхьоалагІа цех лархІа а йоагІаш керттера лоархІаш я шоай заводе меттел, ерригача объединене а: барт тайначей кхотаеццачей цун коллективо арахец ерригача республике отраслена планагІа лаьрхІача мехкдаьтта продуктай керттера дакъа. Коллектива хІара члено, эггара хьалхарча аргІанна коммунисташа а, хІаьта уж укхаза 47 саг ма вий, дика кхетабу КПСС XXV съездо оттаяь планаш кхоачашъяр духьа чІоаггІа къовсам латтача деношка шоашта тІабужаш бола бехктокхам.

Цудухьа доклада а даьча къамаьлий а керттера тема яр установкашка технологически процессаш дІахо эргайоахаш тоаяра, хьаьча мехкдаьтта продукта дикал лакхъяра еш йола йоакхо.

Отчет еча юкъагІа цкъа санна дукхаза а социалистически яхье котбаьннарашта юкъе хиннай цеха коллектив, премеш нийьй цо. Толаме чакхъяьккхай укх шера ворхІ бетта программа а. Ер шу доладеннача юкъе, коллектива гунахьа довцача дуккхача бахьанех цхьадола хІамаш кхоачаш ца деш дисад, цхьабакъда шийна тІадиса хинна пачхаьлкхен из декхар а мехкдаьтта чакхдоахараша шоай са ца кхоадеш къахьегар бахьан долаш дІатеккад. Ах шера 50 эзар сом совгІа ахча кходаьд пачхаьлкхенна, 70 эзар сома экономически эффект йолаш 40 совгІа рационализаторски предложени юкъейнхьай.

— ТІаккха сен сахьувзаду хьалхалаттача цеха коммунисташа?

Халахете а, дукха хІамаш да цар сахьувзадеш. Масала, собране гІоттадир технологически установкашта, кхыча оборудованенеи гІонна йолча аппаратуранеи хІанзарчоаи капитальнии ремонт ярах дола дош. Цхьа бахьан доацаш сахьувзадеш бац коммунисташ цу дерригача хІамашка шоаи беррига низ тІабахийта болх ца байташ хиларах, цудухьа дац оалийла яллац, масала, профилактически ремонт арга бодачул дуккха а дукхагІа мах гІоргболаш йола авареш хулаш хилар а.

ЦІаккха а запарни аппаратура теа ха ягІац цеха, хІаьта из бахьан долаш йовбедал, кийча мехкдаьтта продукт. Іи, хий бІехду фо. Мукъ сов дукха тІабиллараха цар балха технически тІахьожам во лоаттабарахи болх телхе каст-каста сец насосаш.

Цеха коммунисташа чІоаггІа бехкаш довх бедал лоаттаяра хьалхара жоп дала дезаш йолча завода службаех. Из тахан хила еззача тайпара яц, цудухьа дикка лохлу хьаьча продукта дикал а хІаьта цунца цхьана дикал бахьан долаш лоаттабу къовсам керттера гІулакх лоархІаш йолча социалистически яхьера коллектива хьокхамаш а.

Цудухьа, тхона хетачох, геттара нийса я партбюронеи цун секретареи яь критика, хІана аьлча уж дерригача дешаш къестадеча хана шоашта хетар массаза а дизза а чакхдаьхадац цар. Администраце гІулакхашта лоаттабу тІахьожам лерттІа чакхбаьхабац. Продукце дикал ха аьнна вІашагІъелла комисси хІама деш хиннаяц, установкай, службай кулгалхоех болча коммунисташа бюрошкеи собранешкеи отчеташ елга оттадаь хиннадац.

Цу тайппара, уйла е а болх бе а хІамаш долаш да партбюро кердача составана.

Партийни влияни чІоагІъе

ЧІоаггІа дега Іоаткъам беш дола хІама гучадаьлар собрани йолаенначул тІехьагІа. Дуккхача хьале ерригача цеха толам балга ший балхах тийша долаш йолча механически мастерске таханарча дийнахьа цхьаь цаІ коммунист вац. Цу тІа а, хьалхагІа отчетно - хоржамий собрани хиннача хана партбюрона могадаьдар, цу лоархІамеча производственни участке вІашагІъелла денал дола партийни группа хулийтилга. Цхьабакъда де доагІар данза да. Цудухьа вІалла тамаш а яц, мастерске коллективера дисциплина эсала хилар. Слесараш дукхагІа йолча хана шоай декхарех дош ца хеташ хул, къаьстта а уж установкашка хьийхача хана. Ха чакхъялалехьа балхара цІаухаш, делкъиига хІама дуача хана корта бохабу малар мелаш моттигаш хиннай.

Керда хержача бюрогарей цеха кулгалхошкарей коммунисташа хьадийхар мехмастерске болх чІоагІбара цига квалифицировании кадраш — инженераш - механикаш, мастераш хьожабелга а хІаьта иштта коммунисташ бола болхлой бохийтилга а.

ДІадехар геттара нийса да. ВІалла а мегаргдолаш хІама дац, бехктокхаме производственни участок партийни теркаме йоацаш ютилга.

Когаметта хьаоттаргбарий уйла еш

Цехе ира лаьттай, хІанз а латт кадрашпара проблема. Установкашка геттара кІезига ба кагирхой, бараш а балхара дІабувл.

Эггара хьалхара бахьан сенах латт аьлча, къамаьлаш даьраша белгалдаьхачох, из латт, профтехучилищаша завода телараш дика кийчбанза бола къона болхлой хиларах. Царех дуккхачар башха хьинар тІа ца дохийташи безам боацаш бу болх, дукхагІа йолча хана цхьацца бахьанаш а доахаш смене арабоьлац, хІаьта, нагахьа санна байлача а, дукхагІа йола ха аппаратурне яккха ловш хул, арахьарча аппаратурагеи оборудованегеи вІалла дІа а хьажац. Кадрови болхлочун, цу тайппара, ший текхабе безаш хул беррига мухь.

Собране дакъа лаьцараша-м бакъдар аьлча, кхетадора, из проблема ма-аьлла а къоастаюлургйоацилга. Цудухьа могаду цар Заводской районеи город Грознеи подшефни училищашнеи общеобразовательни школашцеи цхьана кхувш доагІача ноахала профессена безам дукхагІа тІабахийтар духьа чакхдаха дуккха гІулакхаш кийчделга. Бокъонца бакъ-лувра, мехкдаьтта чакхдоахачуни мехкдаьтта химикеи професси дукхагІа къоабалъяь тІаацилга дуккхача хьале бераша цІагІа. школе, училище могаяргa хьежжа хул яьха оператор Социалистически Къахьегама Турпал нов. Ведерников.

Масала, укх тайпара хІама а белгалдаьккхар. Дешархой практически занятешка заводе боалабаьча хана училищай мастераша экскурсию цу занятеех. Занятеш чакхъяхарах йолча справкаш тІа шоай кулгаш яздарах кхоачамбий Іа установкай начальникаш, цехий кулгалхой.

Коммунисташа хетт: сменашка юхе а Іийна операторашца цхьана болх бича, шоай кхоанарча профессе хьакъехьа болхлошца шоашца къамаьл дича бакъахьа дацар деша багІача кагирхоша?

Бакъахьара гІулакх дергда бюрос, нагахьа санна цу хьехамашка цо ла а дугІе, йоаггІаш йола предложенеш а кийчъяь, из дош кара долча органаштеи организацештеи тІа а йоде.

Опыт йола кагирхой хьехамчаш ба цехе. Бизза бола когаметта хьаоттаргбараш хьалкхебара беча балха тІа иштта дуккха хІамаш да царех тийша а. Цхьабакъда хьехамчашка а дукхагІа хьежа еза партбюро.

Къахьегама хьал — лоадамбоацар дац

Нагахьа санна продукци дукхагІа яхари цун дикал тоаяри духьа бокъонца къовсам лоаттабой, болхлойн гІулакхерча наьхеи къахьегама хьалаш тоадара йоакхо е йоагІа. ЦхьоалагІча цехе укх тІеххьарча хана цу даькъе дукха хІамаш даьд. Собране къамаьлаш даьраша белгалдаьхар а из дар. Цхьабакъда цунца цхьана белгалдоахар цар беркате къахьегара хІанз а новкъарле еш, коллективе унахцІенеи творчески климат оттае торо ца хулийташ дола кхоачамбоацараш.

Ремонта установкаш юхасоцайора, хІаьта аппаратнеи помещенештеи салоІача цІеноштеи ремонт елга цар плана юкъедахьа бийбеннаб. Чура паргІата дац уж, кизга бІалгаш доацаш кораш да, чура мебель мегаргйоацача яьннай, гойтара агитаци яц.

ХьалхагІа цеха территоре тІа Іунал деш кхедаь зизаши кІотаргаши яр. хІаьта хІанз йоархІаш а яьнна латт уж, бийсанна царна юкъе гІолла дІа а вохалац, хІана аьлча кхыметтел наькъа такилгаш а бІарга ца гундаь. Сердал а яц вІаштІехьйоалаш. Е проводаш хаьде хул, е лампочкаш хилац.

Бакъдар аьлча, лакхе дийцача хІамаех дуккха дараш администрацехи снабженцехи тийца да, цхьабакъда цеха территоре тІа порядок оттаелга коллектива члений шоай гІулакх да, коммунисташта, профсоюза членашта, комсомольцашта ларахи цар инициативахи тийша да. БІаьстаи юххье территори цхьалхайоакххаш, цкъаи субботник даьд, кхы цу хана денз цІи яьккхаяц цун.

Къамаьлаш даьча ораторашa гІоттадир кердача баьцадаарашцеи сомацеи болхлой Іалашбар санна дола лоархІаме дош а. Уж дохкаш йола организацеш хІанзалца хьа цу гІулакха сагота хиннаяц. Заводаи болхлой бахача моттиган гаьна йоацаш уж дохка тикаш хьаеллаpгья яхаш дийцадар, цхьабакъда кхы цунах а хІанзалца хьа хинна хІама дац, баьцадаараши соми юкъе кхаьча чуэцаш латте а.

Керда хержача бюрогара коммунисташа хьадийхар болхлойн гІулакхерча наьхеи къахьегама, быта, салаІара хьалаш тоадара дешашка дукхагІа хьожилга, шоай ханнахьеи тІагІорттадаьи уж предприяте администрацена хьалхашка увттаделга.

* * *

Партбюрос отчет еча юкъагІа баь болх мегаргболаш лаьрхІаб. Партбюро секретаралла хержав нов. В. А. Баранов. Собране яьча критически замечанеий коммунисташа тийнача предложенеий хьакъехьа хоам баьб завода парткомага. Царех лаьца кийчъеш мероприятеш я, хІаьта уж кхоачашъелга цеха партбюрос ший тІахьожама кІал лоацаргда.

В. АЛАЕВ.

Обь яхача хина йистерча Сургут яхача къаьнарча сибирски города гаьна доацаш 14 шу хьалха доладир цу города яр санна цІи йола мехкдаьтта доалла керда моттиг хьаеллара балхаш. ХІанз укхаза массехк мехкдаьтта доалла моттиг я хьайийлла. Цига балхаш деш я «Сургутнефтегаз» — Тюменски областерча мехкдаьттеи гази доахача производственни объединенеех цаІ. Карарча пятилеткагІа укхаза, ерригача областе а санна, сихха дегІадоагІа мехкдаьттеи гази йоалла моттигаш гучаяхара ду балхаш.

Нагахьа санна шоаш мехкдаьтта даха болабелча денз сургутски мехкдаьттахоша 1977 шерага кхаччалца 25 миллион тонн мехкдаьтта даьккхадале, 1980 шера лаьттан ченашкара цар хьалъоза деза «Іаьржа дошув» нтташ миллионаш тонн да. Цу боарамга кхоачаргба мехкдаьтта доалла керда моттигаш хьаеллара, мехкдаьтта даккхара керда метоdаш шерра производствана юкъейоалаяра, къахьегама овсарле лакхъяра чотах.

Мехкдаьттаи газеи промышленность Іалаьмате сиха дегІаахар бахьан долаш дага ца хиннача бесса чІоагІа тоаеннай город Сургут. 1965 шера кхойтта эзар саг вахар укхаза. ХІанз цу городе баха нах 86 эзар сагага кхаьчаб, хІаьта ши шу даьлча, социологашеи экономисташеи лерхІачох, уж хургва 160 эзар саг.

Ишта я уж берригача мехко дакъа а лоацаш лакхъеча «тюменски сухала» масса темпаш.

Сургуте наха чубаха цІеиош хьалдеча оагІув оагІох а теха къахьегаш ба советски болгарски гІишлонхой.

СУРТАШ ТІА: Сургутски цІеноіш деча комбината монтажникий интернациональни бригада. Аьрдехьара аьттехьа: болгарски гІишлошъераш Иван Стоименов, Иван Чарбаджиев, бригадир Сергей Строцев, звеньевой Яков Варанкин, Болгарера электросварщик Руси Недялков. Из коллектив — Сургуте хьалхалаттачарех цаІ; Сургута мехкдаьтта промыслаш.

И. САПОЖКОВЕИ С. ГУБСКЕИ сурт. ТАСС фотохроника.

МАСТЕР, ХЬЕХАМЧА

«Малгобекнефть» яхача мехкдаьттан гази доаккхача управлене хьалхарчийн цехе тепловозаштеи лелача составаи ремонт еш вола мастер, хьехамча, коммунист Владимир Иванович Мернов болх беш вола 30 шу дизад. Ший барайтта шу даьннача хана вера Володя промысла машиннаькъа тІа болх бе. Паровозашта ремонт еча слесара ученикалла хьожавир духхьашха. Атта дацар зІамигача сага цу хана чоалхане лоархІаш хинна техника йовза. ХІаьта а Володя хІаман хьисап а хьинар а долаш вар, цо юха а ца гІерташ сихха дора боккхагІболча новкъосташа яхар, ца ховр хатта эхь хетацар, малагІа оатхал мишта хьаю, из дІа мича йол зувра. БоккхагІбараша а дег тІара хьехардора, де дезачох кхетавора.

Балха вена ах шу доаллашехьа, квилификационни комиссе цун беррига членаш раьза а болаш 4 разряд елар Володяна, тяга службе дикагІчарех лоархІаш хиннача слесарий-ремонтникий бригаде а хьожавеш. Кулгалхой шийх беина тешам боабанзар Володяс, болх дика бора, новкъосташца дог цІена, эшачоа гІо де кийча волаш вар.

Шин шера болх бича, ший гІулакх дика довзаш вола опытни мастер хилар Володях. Эггара чоалханегІа бола болх цунга лора, хІаьта цо из цІена а бора.

Володя бокъонца балхах кхийтта а новкъостех дІанйна а воаллашехьа, Советски Эскара мугІарашка гІулакх де вигар. Из дар 1949 шера июль бетта. Даьхен дуккхача миІингашка хилар Володя тІема гІулакх деш, кхаь шера нйссазза баркал аьлар цунна, шозза гІулакх дика диpагІа отпуск елар. Эскаре вахалехьа из болх беш хиннача предприяте кулгалхошка, даьгеи наьнаги даькъа командоване каьхаташ ухийтар Володя хеставеш, из дика кхеварагІа баркал яхаш.

Кхо шу чакхдаьлар. 1951 шера 26 июле, бокъонца кхийна ваьнна, шера белаж йола зІамига саг да-нана долча пІаьвра. Дукха ха яккханзар Володяс салоІаш ваІаш, ший коллективе юкъавера балха. Цул тІехьагІа шу а дала лехьа слесарий бригадана керте оттаву из.

ТІаккхийтта хьаэцанзар Володяс из бехктокхаме гІулакх. Депо начальник шийна бригада яла лерхІаш волга хайча, уйла йир цо, лоархІавергвий-теш со цу балхах, аьнна. Керда гІулакх хьатІаэца дийзар цун. Цу хана денз 26 шу даьннад.

МалагІа ди да хьона цІаккха а дицлургдоацар? аьнна аз хаьттача, Владимир Ивановича, уйла а ца еш аьлар: даим сона дагалаттаргдола ди да ПЖД коммунисташа 1964 шера июнь бетта со парте члена кандидаталла дІайийца ди.

Дукха хиннад Владимир Ивановича хана керда хІамаш. Цкъа, йоах цо, цу хана наькъа начальник хиннача Дахкильгов Эльбердий Шукрес ший кабинета чу а вийха аьлар сога: Владимир Иванович, кастта вайна кхоачаргйолаш я цІенача тепловозийн вагонийн парти. Фу хет хьона цунах? Геттара дика да аьлар аз. КІезигагІа хургба кІур, аттача баргба ремонтникий, хІаьта иштта машинистийн цар помощниккийн къахьегам. ТІаккха Шукрес аьлар: хІаьта хьа кийчвала веза кхоана биъ тепловози ялх вагони хьаэца. Кердача техникаца болх бе Іомадала дезаргда вай. Эггара хьалха из йовза езаргья.

Цхьа бутт боаллашехьа, со а юкъеволаш хинна машинистий группа Удмуртски АССР Камбарка яхача городе яхийтар шин бетта йолча курсашка. Курсаш йистеьхача сай балха тІа юха вахийтар со, амма хІанз тоаде дезаш хиннараш тепловозаш дар. Пхийтта шу гаргга ха яр цу ТУ-4 яхача маркагІча тепловозаша болх бу.

Цхьабакъда цул тІехьагІа цхьатарра кхоъ тепловоз ремонта эттар. ХІанз фу де деза? Запасе 1-Д-6-Т. К. 250 яха двигателаш долаш мичад, хІаьта кхаь а тепловоза тІара дараш хайра мичад. Реставраци йича фу дар аккхарна аьнна дагадох. Яз а яь ЖДЦ начальникаша О. А. Балаевга дІаелар Владимир Ивановича рационализаторски предложени. Бригадира яхачунга ла а дийгІа, начальника аьлар: нийса да, Володя, иштта дергда вай. Хьа предложене 10 эзар сом кхоdергда. Сона хетачох «Малгобекнефть» НГДУ теркалъергья хьона хьа предложени. Ховш ма дий, 1-Д-6-ТК. 250 болх кхы ца булаш сецача уж баланса тІара дІа а даьхе металлолом дІачу малорий. ХІаьта уж хІанз а лелаш да. Нагахьа санна хьалха заводо оттаяь гарантийни ха чакхъяллалца мара двигатело болх беш хиннабеце, хІанз цо уж кхо ха йоаккх.

Владимир Ивановича балха кулгалде хайна Іац, цунна дика хов шийца болх беш болча нахацара гІулакхаш мишта леладе деза. Цо эшачоа новкъостал ду, ший балха опыт къоначарна дІалу. Ше ЖДЦ болх беча шерашка дуккха машинисташ, машинистий гІончаш кийчбаьб цо. Царца ва Николай Крамалев, Салман Яндырбаев, Александр Давыденко, хІаьта иштта машиниста помощникаш В. Балаев, Виктор Лесничий, Бамут Бадиев, дуккха а кхыбараш. Владимир Ивановича ученикаш вай республикана гаьнна балхаш деш а ба. Масала, Владимир Михайлович Кудряшев Юкъерча Азе ваха, кхыметтел Воркутеи Тюменеи а ба уж.

Массехказза хийржав Владимир Иванович цеха партийни организаце секретаралла, цехкома членалла.

Владимир Ивановича дезал а ба ЖДЦ болх беш. Сесаг Клавдия Ивановна наькъа монтерий бригадир я. воІ Виктор эскаре гІулакх даь цІа а вена тепловоза машинист ва. Болх бешехьа дешаш ва Орджоникидзевски машиннаькъа техникуме. Цун йоІ Тамара итт класс а яьккха ЖДЦ балха енай.

Иштта вахаш а болх беш а ва Владимир Иванович — коммунист, хьехамча.

М. ГУНОЕВ.

ХІАМАН КХОМБАРИ ХЬУРМАТДАРИ

«Красный молот» завода продукци хьаярга дІаухийта материалаш хІара шера кІезигъяр духьа, хадданза эргайоахаш тоае еза оатхалий, доакъой, ерригача машина конструкцеш а хІаьта иштта уж хьаяра технологи а. шерра юкъенхахьа еза эшача материалийн бедалеи прогрессивни нормативаш а сакхат доацаш продукци дІателар. комплексни бригадаши участкаши вІашагІъехкар, тІехьабусараш боацаш болх бар, дІадохийтар кІезигагІа а долаш дика продукци дукхагІа хьае йиш хулийтаргйола производственни торонаш лахара гІо дергдола кхы тайпа дика гІулакхаш а. «Красный молот» яхача заводе укх шера хьалхарча ялх бетта болхлоша, мастераша. инженераша производствана юкъейнхьай 329 тонн металлопрокат, 825 эзар кубометр доагор (Іалама газ), 115 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, кхыйола материальни ресурсаш кхое заводага йиш хилийта йола 188 рационализаторски мероприяти.

Болат лоаладеча цеха слесара А. М. Шварцмана хийцар электричестваца болат лоаладеча пийшка сводови гІозара конструкци. Из предложени юкъеяхьарах йиш хилар 14 тонн гаргга металл кходе. Цу цеха инженера-конструктора В. Г. Яковенкосеннача предложенегІа хийцар оатхалаш кепаеттача кепа конструкци, хІаьта из бахьан долаш кходаьд 99 тонн металл, 70 эзар киловатт-сахьат электроэнерги. Мехкдаьттаапаратурни цеха йоккхагІйола технолог йолча Ж. П. Симона предложени елар цхьаццайолча оатхалий сомал, цар дикал эша ца а еш, хувца аьнна. Из предложени чакхъяккхар бахьан долаш йиш хилар уж оатхалаш хьаярга дІайода прокат 2 тонн кІезигъе. Чон лоаладеча цеха мастера Ф. Е. Павлова наполнительни составаш кепаеттараша болх беча моттигашка дІаахийтара толашагІа йола способ юкъейоалайир, хІаьта из бахьан долаш 29 эзар киловатт-сахьат кІезигъелар шера дІайода электроэнерги. Кузнечни цеха инженера И. М. Волова хийцар фенташ хьувзаю дІоагІаш кепадеттача кепий конструкци. Цу предложенех пайда эцаро йиш хилийтар дІаухийта металл 3,3 тонн, Іалама газ 800 гаргга кубометр, Іи 36 тонн кІезигъе.

ДІаухийта бедали материалаши кІезигъеча доккха дакъа лаьцад инженераша - конструктораша В. Г. Шульгас, А. Г. Трофименкос, кхычар. «Азинмаша» болхлошца цхьана къа а хьегаш цар дага а лаьца хьаьйй юкъаялара чІоаггІа духьалъотталуш йола фонтанни арматурей баьрчера кхыйола оборудовании. Болх беш цар йоаккха ха, Ногайски НГДГ промыслашка даьча тохкамаша хьахьекхачох, массазарча фонтанни арматуро йоаккхачул 4-зза дукхагІа я. Цо алхха цхьан шера хІара колонне духхьал металла 10 тонн кхою. Керда арматура 6 процентага кхаччалца сероводороди углекисли гази йоаллача чІоаггІа Іоаткъамеча моттигашта лаьрхІача гІозарий кортилгашца цхьана Іалаьмате дукха металл кходергда халкъа боахама. Кийчъяь цу тайпарча арматура опытни образецаш Узбекгазпроме промышленни тохкамбеш я. Болатий чІоаггІа легировании йолча маркаех хьаеш йола из арматура кийчъеча доккха дакъа лаьцад болат лоаладечеи фонтанни арматураи цехий а керттерча металлургеи керттерча технологеи отделий а инженерашеи производственникашеи. «Уранус» яхача тайпах долча кердача болатах арматура оатхалаш еча хана инженераша - конструктораша нн. А. Д. Одиноченкоси кхычари резино - технически промышленноста Волжски Іилма - тохкама института болхлошца цхьана къа а хьегаш, 9 МГР-73 яхача насоса конструкци эргаьккха тоаьй, сферически компенсатор юкъейнхьар, хІаьта цу тайппара хьайир боккхагІа низ бола (130 говра низ болаш хиннача меттел, 170 говра низ болаш), дозал дукха сов ца доаккхаш, цхьан говра низа лоархІаш 18 процент металл кІезигагІа дахийтача насоса керда модель.

Арахецача оборудоване конструкцеши технологии эргайоахаш тоаеча а производство вІаштІехьйоаккхача а болхлошеи инженераша - производственникашеи хадданза дакъа лоацаш хиларо заводага йиш хулийт хІара шера материальнии доагора - энергетически ресурсаш кІезигагІа дІаахийта. Масала, 1977 шера цхьайолча оатхалий конструкцеш эргаяьха тоаярах 65 тонн кхоьй дІайода металлопрокат, технологи эргаяьккха тоаярах — 152 тонн, листагІа йола прокат нийсагІа тедарах — 83 тонн, цхьайола оатхалаш прокатах меттел литьех хьае оттаярах — 140 тонн, кагий оатхалаш хьаяра отходех пайда эцарах — 80 тонн, и. кх. дІ. Ерригa а 1977 шера кхоь прокат 1576 тонн я, хІаьта 1978 шера хьалхарча 6 бетта — 850,6 тонн, электроэнерги — 877 эзар киловатт-сахьат, условии доагор — 8,4 тонн.

Цхьабакъда, материальнии доагора - энергетически ресурсех пайда эцара даькъе дика хІамаш карагІдийннадале а завод бІарчча хьайицача дІахо уж кІезигагІа дІаахийта йиш хургйолча кхоачамех вІалла аьттехьа а пайда эцац. Масала, заготовкаш яра технологи эргаьккха тоаянзей металл совнагІа ухийташ оатхалаш хьаеши хиларах дукха дов металл. Проката экономически профилаш ца хиларахи кхыча бахьанехи кхом боацаш доаду металл. Из бахьан долаш зехьа довш дола металл юкъера лаьрхІача 24 процент да, хІаьта цхьайолча оатхалашка додар лаьрхІача — 50 а кхы совгІа а процент. Цул совгІа йиза чакхъяхац заготовкаш прогрессивни технологе тІа яхара мероприятеш, заводе тензометрироване лаборатори йиллара дош къоастадаьдац, тІаккха йиш хургъяр оатхалий нийса йоаца моттигаш хьагучаяхеи царга дІауха металл кІезигдеи, кхыдола кхоачамбоацараш дІадахеи.

Прокатах дІакъеста металл дІахо кІезигдари материальни ресурсех пайда эцара эффективность лакхъяри духьа укх тайпара мероприятеш чакхйоах: Іаьржача металлий прокатах яьча оатхалашта аттестаци яьй; металл кходарах болхлоштеи инженерно-технически болхлоштеи премеш тела оттаьй; кхайка а деш чакхдоахаш да материальни ресурсаш кхояран производства кхоачамаш оарцагІдахаран деш дола общественни хьажараш; оборудовании лелаярaи эксплуатаци яраи телача гІонна йолча материалашта лимит увттаю; производстве хьакъестача металлах хьае оттаьй дукха оатхалаш; дукха оатхалаш дІахо а прогрессивни технологегІа хьае увттаеш я, белгала аьлча — нийса, оболочкови кокильни литье а йолаш, конструкцена штамповка а еш. Цу гІуланха реконструкци ю нийсачеи оболочкови литье участкашта, йайха штамповка еча участка низ шербу. Кхыйола мероприятеш чакхйоах. Доагора - энергетически ресурсех пайда дикагІа эцар духьа чакхйоахаргья тишъенна компрессораш балха овсарле лакхагІа йолчарца хувца а хувцаш компрессорнешта реконструкци яра, кхохкалуш йола электролампаш ртутнчарца хувцара, летаеча пийшкий газови горелкашта реконструкци яра тІаерзаь мероприятеш, кхыраш.

Къаьстта уйла тІайохийтаргья хІамай кхомбареи хьурматдареи режим чІоагІъяра. Уж декхараш кхоачашдеча Іалаьмате боккхача лоархІаме я завода общественни организацеш. Завода профсоюзни организаце, комсомоло, дозорнеша хІара денна шоай тІахьожама кІаллаца деза материальнии финансовии ресурсех хьурматдеш пайда эцара дешаш, завода беррига болхлой оарцагІбаха беза йоккха а зІамига а мел йола хІама кхояр духьа, хІара сомах, металла хІара тоннах, къахьегама хІара сахьатах эффективно пайда эцар духьа къовсам лоаттабара, пачхаьлкхен ресурсех пайда эцача хана хІаман хьурмат ца делга цІендаь дІадаккха деза.

К. ГОЦКИЙ,
«Красный молот» завода керттера экономист.

Бахача наха — дукхагІа цІенош

Грозне бахача наха дукханешта а бІаргадайна хургда кхоалагІчеи йиълагІчеи микрорайонашка, Ленина цІерагІча улицагІа, «Минутка» яхача моттиге хьалдеш латта ийссаза вІаштІара даь нах чубахара дола цІеноіш.

Уж гІишлош хьалъю Грозненски цІеноіш деча комбината болхлоша. Дуккха нах ба уж хьалдаь даларга а дика хьалдарга а хьежаш. Даь йистедаьнна цІеноіш нах чубахара дІалуш цар чу бахаргболчар дог мел чІоагІа шоаш гІоздоаккх ма-дарра кхетаду гІишлошъераша.

Укх шера цар нах чубахара дІаденнад 71 квартира йола цхьа цІа. Укх бетта даь йисте а даьха. дІалургдолаш да хІаране чу 36 квартира йола 3 цІа, 71 квартира йолеи 45 квартира йолеи ши цІа.

ВорхІ бетта планагІа 4980 эзар сома маьха гІишлон балхаш де доагІача 5092 эзар сом мах болаш балхаш даьд, вешта аьлча 102,2 процент. ХІаьта цох планагІа 2005 эзар сома маьха балхаш ший низагІа де доагІача 2067 эзар сом мах бола балхаш даьд коллективо.

Сага сих лаьрхІа ворхІ бетта 2089 сома маьха болх бе боагІача 2198 сом мах болаш бир, вешта аьлча къахьегама овсарле 105,2 процентага кхоачаш лакхйир.

Массаза а санна, комбинате хьалха латт республике цІи хезача гІишлонхочун Цечоев Іаддал-Хьамида кулгалдеш йола монтажникий бригада. Кхыбараш а санна, йоккхийча панелех пенаш хьалдотташ ба цу бригадера болхлой. Шоаш беш бола болх дика хиларца, гІишлошъю материалаш кхоярца белгалбаьнна ба уж монтажникаш.

Иштта цІенош нийса хьалдотташ ба Жданов Петр Леонидович керте латтача бригада монтажникаш а.

Царел дукха тІехьа ца юсаш я Баматханов Виктор Саидович керте латта комплексни бригада, иштта Хачатурян Сергей бригадир вола лардаш ехка бригада, кхыраш.

Социалистически яхь шерра йоаржаярах, къахьегам нийса вІаштІехьбаккхарах, йоккха дисциплина йолаш болхлой хиларах, балха ханах бизза пайда эца харах вІаштІехьдоал цу бригадий толам баккха. ГІишлонхоша къахьег «ХІара балха денна — дикала Знак!» яха девиз а йолаш, цхьаннена карагІдаьнкачох массане шоашта карагІдаьннарги коллективана карагІдаьннaчох хІаране шийна карагІдаьннарги а лоархІаш. Бригадашка шерра дІайовзийт хьалхалаттарий опыт, царгара хьокхам эц. Иштта барт-цхьоагІо йолаш коллективо къахьегарах доккха беркат доал.

Цул совгІа, коллектив гІерт дукха ха дІайодача дуккха нах эшача балхашта сихагІа механизаци ергйола хІама де. Ховш ма-дий, кулгашца штукатурка еш, басар хьокхаш дараш санна долча балхашта механизаци еш я. Хьакхаьчай малярнии штукатурнии станцеш яха машинаш. Уж кастта болх бе йолалургья. ТІаккха уж балхаш сихагІа, нах кІезига эшаш де йиш хургья. Цунга хьежжа сихагІа кийчдаь даха кхуврга хьалдеш дола цІенош дарегІа хургда цу балхашка дІадодар.

Из тайпа зІамига механизаци е лерхІ кхыча балхашта а.

Пятилетка кхоалагІча шера задани кхоачаш а тІеххкоачаш а яра парте даь кхайкарал дизза хьатІаийца бола комбината болхлой бІубенна ба шоаш тІаийца социалистически декхараш толамца кхоачашдулургхиларах.

Царех дукхагІбараш доккхий толамаш даьха накъабахар гІишлонхочун дезача денна. Уж ба малярaш Звонкова Надежда - Семеновна, Баширова Тiаус, плотник Пацагов ВахІид, монтажник Попов Георгий Карпович, электросварщик Меркулов Николай Дмитриевич. Цар цІераш сийлен Улга тІа яьхай.

Комбината сийлен грамоташ елар каменщика Якубов Георгий Ханимовича, штукатура Салтаханов Хасухана, электромонтера Саранчук Николай Максимовича.

Хьалхалаттача болхлоех ба маляр Тимурзиева Хадижат, бетонщик Багдасарян Анбар Михайлович, слесарь Дорошенко Юрий Петрович, кхыбараш.

Ю. ЮСУПОВ.

ЗАКОН МАССАНЕНА А ДОАГIАШ ДА

Советски Iаьдал давначахана. 1918 шера, Советий VI Чрезвычайни Ерригроссийски съездо тIайийцар «Законаш нийса кхоачашдарах» бола соцам. Цун хьалхарча пункте аьнна дар: «Республика берригa гражданаш, Советски Iаьдала ерригa органаш, берригa гIулакхаш тIара нах тIахьеха РСФСР законаш кхоачашдара».

КПСС ЦК-и Советски правительствои 60 шера хьаденад законности правопорядоки чIоагIъяра законностах бола ленински хьехам вахаре кхоачашбара гIулакхаш чакхдоахилга. Цу хьехама маIан да: советски законаш массане а леладе дезилгеи уж кхоачашдар Iалашделгеи; законность ерригача Советски пачхьалкхенна цаI хилар; законности хилча бакъахьа да аьнна хетари вIашдухьал даха йиш ца хилар; законность культурностаца хадданза бувзам болаш хилар; бахача маьха социалистически правови культура айеча хьехам балара бола цун лоархIам; законность бахьан къовсам лоаттабеш маьха гIонах чIоагIале лувцанза яргйоацилга.

Законность чIоагIа леладари Iалашдари — парте программни дIадехар, цо хадданзеи кIаьд ца луши йоахко ер. Вай законаш чIоагIа леладанза даргдоацилга Л. И. Брежнева белгалдир 1977 шера 17 июне СССР Лакхехьарча Совета Президиума заседане ше къамаьл деш: «Советски законодательство вай дIахо дегIа ме доаладу, дукхагIа йоакхо е еза из чIоагIеи тIера ца воалаши кхоачашдара. Ширача замалахьа а яьхад: «Законаш хозахета язду, нагахьа санна уж кхоачаш ца дой».

Советски законодательство эргадоахаш тоадара, социалистически законности правопорядоки дIахо чIоагIъяра Iалаьмате боккха лоархIам болаш да СССР керда Конституци тIаэцар.

Конституци дерригача законодательства лард я, цу тIа дIачIоагIъяь я Советски пачхьалкхен керттера правови бокъонаш. Кердача Конституце тIа духхьал дIачIоагIъяь я социалистически законноста ленински принцип. ЙиълагIча статья тIа дIаяздаь да Советски пачхьалкхено, ерригача цун органаша законноста ларда тIа Iалашду правопорядок, общества хьашташ, гражданий бокъонаш паргIатонаши лораелга. Пачхьалкхен учрежденеш, общественни организацеш, гIулакхаш тIара нах декхарийла ба СССР Конституции советски законаши кхоачашде. Болче, уж бехктокхаме бе шоаш кулгалдеча учрежденешкеи, предприятешкеи, организацешкеи законность леладара.

Политически, къахьегама, жилищни, кхыйола советски наьха а доалахьеи а бокъонаш паргIатонаши тешшаме лораеш я СССР Конституце, советски законо. Советски судо, юстице органаша, милице, прокуратуро, кхыча пачхьалкхени общественни организацеша.

Пачхьалкхен цIерагIа законаш нийсеи цхьатарреи леладара лакхехьара тIахьожам лоаттабеча прокуратура декхар. — моттигера башхалонаш тайп-тайпара яр аьнна, моттигера Iоаткъам моллагIа бар аьнна, — законаш моллагIча тайпара а моллагIчо а телхаделга дIадаккхар.

Законности правопорядоки чIоагIъяр — вай вахара а балха а дерригача доакъошка хилаза даргдоацар организованности дисциплинеи хилар, тIадиллача гIулакхах бола массане а хIаране а бехктокхам айбар. Парте дIадех пачхьалкхен Iаьдала ерригача органий, учрежденей, предприятей, организацей болх законаца нийса боагIаш, законах чIоагIале лувцаш, закона тIара хьабоагIаш хулга. Духхьал цунах латт законности правопорядоки чIоагIъяр, духхьал цунца да вахара нийса хьисап, цун хIара деннара порядок.

«Советски Iаьдало, — аьннад Л. И. Брежнева, — ...гешт дац обществана зедерашта, из хулиган е зуламхо, бюрократ е лодырь, наха даьр дуар е халкъа рузкъа лечкъадер вале а. Царна моттиг хила йиш яц советски обществе — иштта ба партен халкъен чIоагIа лоIам!».

СССР берригача гражданашкара Конституце хьадеха лоархIаме хIама — пачхьалкхени общественнии доалахье лечкъаеращца, зехьа йоаярца къовсам лоаттабар, халкъа рузкъа кходар. Пачхьалкхени общественнии доалахье лораяра тIадерзадаь законаш чIоагIа леладар — социалистически доалахье лораяра гIулакхах цаI. Укхаза лоархIам болаш ба пачхьалкхено халкъа рузкъа леладе аьнна тIадилла нах. Цар де доагIар ца даро во-Iоаткъам бу чIоагIа боацача цкъаболча наха, социалистически вахара хьисапа гоама йола духхьал ший боахам айбара уйла хьахулийт, пачхьалкхен чотах наха, тIа бIарг боацаш улла хIама лочкъае безам болийт. БакъдА къаьстта кхераме да массехк шера а доккхий а рузкъаш лечкъадеча хана гIулакх тесса леладари тIахьожам мелбари. ДукхагIча хана уж лечкъораш вIаштIехьдоахараши чакхдоахараши ба материальни рузкъашцеи ахчанцеи гIулакх доагIараш, цар учет лелаераш. Уж зуламаш ца дайташ соцаде йиш я материальни рузкъай учет яра, уж дIа-юха телара чIоагIа тIахьожам лоаттабича.

Грозненски райпо № 62 йолча заведующелла болх беш хиннача Р. А. Муртаз-Алиева ший кис пачхьалкхенчунца тувладалийтад, шийх тийша дIаенна материальни ценностах лечкъаяьй, йоаяьй. ХIамаш ювхкаш хьайдаь ахча ший гIулакхашка дIаахийтад: когера денз керте баллалца гIирс тIабийхаб шийна, ресторанашка ухаш доадаьд ахча, юхалург наха тийннад, балха дIайийца боацача продавецашта алапи тийннад. 1977 шера биъ бетта цо дIаьд дукха хIама ца эшаш 10000 сом пачхьалкхен ахча. Кеп хиле воагIаш хиннав балха, цкъаза, сакъердаш а лийле, вIалла ца воагIаш а Iеш хиннав, балхаца гIулакх доаца нах чу а оттабийя мах байташ хиннаб тика чу. «Да» воацача тика чура дукха товараш телха а телхаш, кхалаж тIа дIакхувсаш хиннад. Юххера а, цо ерригa тика йиаь чакхъяккхалехьа пачхьалкхен контролераш «тIахьайзаб»: Грозненски райпо воккхагIвола ревизор В. К. Бокарови райпо ревизор А.-В. В. Висхаеви.

Уж гIулакхаш тIара нах къу «хьагучаваккха» болабеннаб доацаш дола 3000 сома маьха товараш инвентаризационни ведомоста тIа дIа а яздаь. Тоъаш доаца товараш кIезигагIа хилийтар дезаш хинна хиннав Бокаров. хIана аьлча ший йоI Р. Бокарова отпуске яхача юкъа тика заведующелла вахийта Муртаз-Алиев лехар из хиннав, цу хана райпо кадрай инспектoралла болх беш шеволча хана. Тоъаш доаца ахча дIатакха аьнна Муртаз-Алиева дас райпо кассе дIачуденна 3000 сом цу чура хьа а ийца, Бокарова цунах 1520 сом ший йоIо дехкача товарех хьанйца ахча да аьнна кассе юха дIачуденнад. хIаьта вож юхедиса 1480 сом йоIо тика чу баьча маьхах хьатIадена ахча да аьнна цунга дIаденнад, вешта аьлча днаь ахча бокъонца дIакъайладахьара ший де йиш йолаш мел дола хIама даьд цо.. Муртаз-Алиевна чувалла 7 шу суд яьй, суд яьй Висхаевна а. Бокаров судо бехказа валийтавале а (тикана ревизи еча хана письменни распоряжени хиннайоацашехьа а цо шийггара новкъостал даьд аьнна), кхетадеш дац райпо кулгалхоша, воккхагIволча ревизоро леладаь хIамаш шоашка дIахайта доллашехьа а, из хьалхагIа шийга хиннача гIулакха тIа витар.

Администрацегахьара цхьаккха тIахьожам боацилга а ховш «Пригородный» совхоза сок йоаккхача цеха мастера Пилашвиле цеха хаьхочоа Асуевна, мичара енай ца ховш йолча «молоковоз» яхача автомашинага из дIа ца хьажар бахьан долаш, духхьал мерий кIалхара цкъера лочкъадаьд 13950 сома маьха 798 литр спирт. Теркам тIаозаш да лоткъам эцача хана Пилашвиле ше даьча зуламах лаьца дийцар: цо мукъагIа, дукха хIама ца эшаш тонна спирт лочкъадаь хиннад «винно-коньячни комбината болхло ва ше яьхача, шийна малав ца ховча къонахчоа массехк дийнахьа юхалург далар духьа». Хьажлахь мишта нийслуш хул дика гIулакх де воларах «хьаштдоацар» хиннадеций Пилашвилена, хIаьта судо. ший доалахьа мел йола хIама а дIайоаккхаш, чувалла 10 шу суд яьй цунна, из дика гIулакх теркал ца а деш. Суд яьй совхоза хаьхочоа Асуевна а.

Укх тIеххьарча шерашна боахама дешаш къестадеча, халкъа боахаме пачхьалкхен дисциплина чIоагIъеча наьха санна лакхбенаб права лоархIам. Цхьабакъда хIанз а кIезига моттигаш нийслац социалистически доалахье ший метте лоаттаелга Iалашдара законо шоашкара дIадехараш цхьаболча кулгалхоша дош ца хетачох леладеш, доал ца хиларца моттийта мара къовсам ца лоаттабеш.

Доал ца хиларца мара кхы сенца кхетаде дезаш да Назрановски района «Экажевский» совхоза кулгалхоша шинар эшарах скотникагара Л. Х. Алисхановгара 300 совгIа соми ше дIайийцача 4 Iаьса отчет ца луш Iийнача веттехникагара М. М. Тангиевгара 225 соми хьадаккха аьнна 1976 шера судагара дехар дар, хIаьта уж хьайбаш шоай 1971 шера ийшадоллашехьа а, шоашта даь зе 5 шу даьнначул тIехьагIа мара царна дага ца дохар?

Цкъа санна дуккхаза а дог тешаш моттигаш нийсъеннай вайна, цхьаболча кулгалхоша хIанз а шоаш доал деча предприятешкеи организацешкеи законаш кхоачашдарга хьежара шоашта тIалатта конституционни декхар кхоачашдар бехктокхаме лоархIаш ца хилара. Порядок лелаяргеи законаш диза кхоачашдаргеи хьежа декхарийла шоаш а боацаш, Iаьдала органаш я аьнна хеташ бола цу тайпара кулгалхой гIалат бувл.

Ши шу хьалхагIа а тIехьа НГIАССР прокуратуро республика унахцIено лораяра министерствага хоам баьбар гражданашта белгалара бокъонаш луш, е шоай декхарех е бехктокхамах уж мукъабоахаш йола харц больнични листаши кхыдола документаши поликлиникашка, больницашка, кхыча медицински учрежденешка бехктокхамеча гIулакхаш тIа болча наха царна тийнна моттигаш хиларах.

Цхьабакъда, шоэлагIа баьча тохкамо хьахьеккачох, гражданашта харц документаш телаш йола моттигаш кIезиг ца яларал совгIа, кхы а дукхагIа хиннай, хIаьта министерства кулгалхоша (министр нов. М. П. Катков) де доагIар даьдац цу зуламеча гIулакхий овлаш тедара.

Алхха укх шера дIахо тохкамаш деча юкъагIа министерства системе гIолла харц документаш теларахи царех пайда эцарахи 9 уголовни дош гIоттадаьд. Уголовни бехктокхаме а эза лийца чубоахкаш яха ханаш техай Шалински районни больница лора Межидовна харц больнични листаш теларахи уж документаш дIанийдаьча Шовхаловна, Расуевна, Дадаевна цу листах пайда эцарахи.

1978 шера апреле 6-ча горбольница физико-терапевтически кабинета заведующе К. П. Пасечнаяс керттерча лора ца а хайташ, кулг а яздаь печать тоIаьй из Н. Н. Григорьевай йоI (къона специалист) халача лазара цамогаш хиннай аьнна г. Черниговера хьалъехаш йохьийтача харц телеграммана. НГIАССР прокуратура юкъегIорта йийзар, цул тIехьагIа выговор яьй Пасечнаяна.

Медицински учреждений цхьаболча кулгалхоша, закон телха а деш, харцахьара хIамаш даь нах кIалхара бувлийт, болх булургбоацаш ба яхаш харц больнични листаш теларах оттаяь материалаш следственни органашка дIачутелац, дисциплинарни бехк барах кхоачам а беш Iа.

Халкъа боахама гIирсаш хьалдеча вахийта аьнна суд яьча Балаевна цхьаннегара а мукъа боацаш цо шийггара болх дIакхесса хилар къайладахьар духьа. Сунженски районни больница лораша И. А. Петровеи В. В. Омельченкоси 3 бетта харц больнични листаш тийннай цунна «инфицированни мозоль» яьннай яхаш диагноз а увттаеш. Районни больница керттерча лоро А. М. Васильевас, вIалла шек а йоацаш, беш тохкам а боацаш Балаева амбулаторни карта тIа отметкаш яьй больнични листагIа дIахо дарба дара хьакъехьа. Нохч-ГIалгIай облсовпроф юкъегIертачул тIехьагIа мара приказ техадац Васильевас ца доагIар леладаьча лораштa бехк бара хьакъехьа.

Урус-Мартановски райбольница лоро Р. Дадаевеи Рошни-Чу яхача юртарча фельдшерски пункта заведующе Д. Х. Юсуповеи Сульмурзаевна больнични листаш тийннай бахьан а доацаш 7 дийнахьа балха ца водаш цо яьккха ха бехказа лархIийтар духьа.

ЙоагIаш йола порядок яц министерства судебно-медицински экспертий бюро а. Укх тIеххьарча хана каст-каста моттигаш нийслу цига бокъо йоаца, корта боаца заключенеш телаш, судебно-медицински тохкамаш дара оттаяь правилаш телхаеш, цкъаза шоашта ховшшехьа а доацар увттадеш.

Харц документаш тийннеи царех пайда ийцаи моттигаш гучаяьхай прокуратура органаша халкъа депутатий юртий Советий исполкомашкареи республика просвещене министерства учрежденешкареи.

Сунженски района Серноводски юкъерча школа хьехархочоа Н. Н. Межиевна дукха ха йоацаш суд яьяр зрелоста харц аттестатах, ше балха волча дIачу а денна, цо пайда эцарах.

Бокъонца тоаеннача социализма хьалашка чIоагIъеннай социалистически демократе база, дукхагIа шеръеннай гражданий бокъонаш, чIоагIъеннай цу бокъоний материальни гарантеш. Сага бокъонаш, къахьегамхочун бокъонаш хадданза шеръярахи йIаьхийярахи латт парте принципиальни никъ. Къахьегара йола гражданий бокъо дIахо кIоаргъяьй СССР Конституце тIа, СССР хIара гражданина къахьегара декхар тIадожадаьд. Гражданий къахьегама бокъонаш телхаярца лоаттабеча къовсамо дIадех судеи прокуратураи болхлоша чIоагIа терко елга. Законо яха чутIара бовла е цунна но догIа гIерташ леладу моллагIа гIулакхаш, шоай хьашт дола бахьанаш увттадой а, ла йиш йолаш дац.

Къаьстта уйла тIаяхийта еза кхенза барий къахьегама бокъонаш лораяра. Укх шера март бетта Старопромысловски района прокуроро протест елар кхенза вола Монашин балха объем кIезигъяларца дувзадеина балхара дIаваккха аьнна нокхарий леладеча «Чечено-Ингушский» совхоза директора Алдамова техача приказа. Шоаш приказ тохача хана законо яхар кхоачашдаьдац совхоза кулгалхоша — Монашин балхара дIаваккхара пурам дийхадац е профсоюза комитетагара а, е кхенза барий дешашта йолча районни комиссегара а. Бехк а боацаш балхара дIаваьккха лийннача деношка доагIаш хинна алапи — 130 сом дIаденнад совхозо Монашина. Из ахча Алдамовгара хьадаккха аьнна иск еннай района прокуроро.

Цу цхьан ханна законага йиш яц балха тIерабувларий, къахьегама дисциплина телхаерий, ца доагIар дIадехарий гадаха. В. П. Васильева суде иск еннай ше балха юха оттавайтеи балхара дIаваьккхача хана доагIа алапи шийна хьадалийтеи аьнна. Шерал кIезигагIча хана «Нефтемашремонта» Грозненски конторе такелажникалла болх беча юкъагIа балха тIеравувларах, балхаца дувзаденна тийнна указанеш кхоачаш ца ярахи кхоачашъе ца тигарахи диазза бехк байта кхийнад цун шийна. Из дIаваккхар законо яхар бокъонца кхоачаш а деш хиннад. Халкъа судо геттара нийса тигадац февpале менна кеп хинна волаш балха веначе 12-ча феврале кхаччалца балха ара ца воалаш лийнначе Васильева ше балха юхаоттавара хьакъехьа даь дехар кхоачашде. Васильева «цамогаш хиннавар со» яхар судо бакъдаь тIанийцадац.

Прокуратура органаша баьча балха практико бакъду, прокурорски надзора эффективность законо яхар хьалъоттадара гIулакха из принципиальни хиларах, из толхадаь моттигаш цо сихха ший терњаме эцарах. харцахьа даь хIамаш прокурораша шоай ханнахьа хьагучадахара, уж хьалхьедеш дола бахьанаш дIадахара, бехке бараш бехктокхаме озара, бокъонаш телхаерашта никъ бехкара, харцахьарча хIамай овлаш тедара гIо деш йолча общественностаца хадданза бувзам лоаттабарах тийша хилар.

Социалистически законность дизза кхоачашдергдела гIулакх а леладеш, прокуратуро цунца цхьана советски законашта пропаганда чIоагIагIа янза, цар авторитет хадданза лакхъянза, закона, права сийдергдолча уйланца берригa гражданаш хьалхехебанза баргбоацаш лоархI.

А. РОСТОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР прокурор.

Укх шера шоаш тIаьнца социалистически декхараш пачхьалкхен плани толамца кхоачашъеш хьабоагIа «Промавтоматика» Iилманпроизводственни объединене опытни завода болхлой. Продукци маьхала яккхара ворхI бетта план 103,2 проценти товарни продукци арахецара задани 102,9 проценти кхоачашъяьй цар. ПланагIа лаьрхIачул совгIа ара а хийца маьхала яьккхай итташ эзараш сомий маьха тайп-тайпара продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра ворхI бетта план 1,7 процент тIеххкхоачашъяьй.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш, социалистически яхье хьалхалатташ хиларца белгалъяьнна я «Приборостроене министерства дикагIйола бригадир» яха сийлен цIи лелаеш йола Свищева Евгения Федоровна керте латтача монтажникий бригада коллектив. Ше кийчъю продукци дикеи тIехдикеи мара хилийтац цо. Цудухьа цун продукци ОТК болхлой тIахьожам боацаш дIайохьийташ я.

Иштта бригадо къахьегама толамаш дахара керттердар да ше керте латтача коллектива къахьегам бригадира кхетамца вIаштIехьбаккхар, бригадерча берригача болхлоша хьинар кхо ца деш къахьегар. Хадданза социалистически яхье хьалхалатташ хьайоагIача бригада кулгалхочоа дукха совгIаташ тийннад. Царна юкъе я «Социалистически яхье котъяьннар» яха массехк сийлен Знак, Къахьегама Сийлен кхоалагIча степена орден, кхыдола совгIаташ.

Башха-дика кулгалхо хиларал совгIа, дикагIчарех йола хьехамча лоархIа я Евгения Федоровна опытни заводе. Цо ший опыт дог раьза долаш дIалуш, эшаш дола гIо-новкъостал деш итташ говзанчаш кийчбаьб. Царех цаI я комсомолка, радиоаппаратура монтажница Стахеева Любовь. Ший хьехархочоа тара хила гIерташ хьинаре къахьегача цо кховлагIа разряд а яьккха хIара сменагIа нормаш 110 процент кхоачашъю. Цеха комсомольски организаце бюро члена декхараш а дика кхоачашду цо.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) къона монтажница Л. Стахеева ший хьехархочунца Е. Свищеваца кийчъеча продукцега хьожаш я.

И. ПЛИЕВА сурт.

Иттлагiча пятилетка мулаш

МАЬХЕ ИНИЦИАТИВА

— Йокъал йолаш дар 1976 шу Ставрополе. Хьалхашка эттар берригача хьайбаш леладерашта йовзаш йола хала проблема — доакъар ца хилар, — йоах Ставропольски края Петровски районерча «Правда» яхача колхоза председателa Кульчановский Бориса. — Силоси йоли кийчъяьяр деттача доаханнеи Iаьсаштеи, из а кIезига яр, хIаьта сенца кхоабаргда вож доахан — йиъ эзар сиргIилг?

Цу хьалашка эггара аттагIдар — хьайбаш дулха комбинате дIачудалари Iул чIоагIагIа кIезигдари. Амма хIаранена хов тIерадаьнна доахан юхаметтаоттадара шераш эшилга.

ЛерхIаш да, хала ха нийсъелча доахан ча дуадарца кIалхара доахалургда, аьнна. Йолаш я доакъара цехашка из кийчдара дуккха традиционни способаш а, цхьабакъда уж дукха къахьегам чулоацаш я. Iилмахоштa кораяьй кхы а дарегIа метод — силосовани.

«Правда» цIерагIча колхоза хьайбаш леладераша тIагIертта лийхар силосоване дикагIйола, кхыча дешаццa аьлча, чана консервировани яра рецепт. Дуккха эксперименташ йир минеральнии химически тIатохарий эггара нийсагIбола боарам лаха гIерташ. Тайп-тайпарча рецептаех хьалйизар массехк йоккха йоаца траншей. 17 ди даьлча хьа а йийлла теxкар траншеяшта чудаьллар. Гучадаьлар, цу доакъара цхьан килограммаца 30 грамм протеини 0,5 доакъара единицеи хилар. Фу дергда, цу тайпара рацион хилча шуреи даьттеи хургдац, амма хьайбаш дийна дусаргда. ХIаьта доакъар доацача хана керттердар из ма-дий.

Консервированни ча кийчде хала дац. Кагий хIара тоннах тох бактериальни закваска (дрожжей) 3 — 4 килограмм, дуача туха 10 килограмм, патока 50 килограмм, доакъара карбиден диаммоне фосфатеи пхиппха килограмм. хIаьта иштта формалина ах килограмм а. Консервированни доакъар дикагIа хилийтара цунах 20 килограммага кхоачаш фуъ тоха йиш я.

Силосовани микробиологически процесс хиларагIа микробашта царна эша хьалаш хилийта деза. Цу гIулакха дика да, къаьстта аьлча, патока. Закваска микроорганизмаша хьаду шурийи уксусни кислота, алсамйоаккх протеин, доакъара чам тоабу. Формалин дезинфекциеш средство я, цо доакъар вардолийтац.

Кульчановский Бориса укх тайпара даннеш йоалаю: дилла кийчдеча тайпара Iанарца кийчдаь ча доаханна дехкаш хилча цар 40 процентал совгIа даац из. Консервированни ча хьаьшка диллача, цунах хIама юхе дисац.

Цу йокъал эттача 1976 шера колхозо силоса траншеяшка дIаделладар 20 эзар тонн ча. Доахан Iангара даьлар, хIаьта буц хьатIа ма яьллинге а сихха низ а бенна дIадахар. ТIеххьарча шин шера тха Iул кIезиг ца даларал совгIа, цунна 800 бежан тIа а кхийттад. Пачхьалкхенга доккха дулх 100 тонн тIакхийттад.

Карара шу дика да Ставропольски крае. Лаьттанцара балхаш дераша дика хьувкъам чубахь. Доакъара гIулакх тоаденнад. ХIанз шерра даьржад хьайбаш прессованни гранулашца кхоабилга. «Правда» яхача колхозе уж арахецаш йола завод хьалъяьй. Шу чакхдоаллаш цо йиъ эзар тонн гаргга гранулаш лургъя аьнна хет. Цул совгIа, кийчъяь я эзараш тоннаш аьла, сенажа, силоса. Эшийтеш из доакъар хилча кхыъа ча?

— Ча совдаьннадац. — йоах Кульчановский Бориса. — Консервированни чах дика доакъар хургда. Доаханна, масала, тел оаха из мошача хьажкIий силосах а эдеш. Цул совгIа, чана консерваци ю резервана лаьрхIа а.

Председателаца цхьана тхо хилар доахан дорстаде чуоттадаьча механизированни площадка тIа. Цунна юххе яр кийчъяь йIаьхха траншея, цунна гонахьа — комбайнаца чах яьккха каг. Сона дийцар, пхи эзар тонн чугIоргйола цхьа траншея 12 — 15 дийнахьа хьалъюз яхаш. Траншей чу хьалхагIа декъа ча дулл, дикка тоIа а деш. Цул тIехьагIа тIоана тIа тIоа болаш каг чуйол. Iочуюллашехьа цунах тохача хIамай растворацa йоша а еш. ХIара тIоана тIа фуъ хьоарц. Траншей чу Iачуйолла каг тоIаещ йоккха шиъ трактор лел. Соломонаж (сенажаца аналоги яь иштта оал цунах) чуйоллца соццаш, цо гаранти лу цун дикала. Доакъар кийчдара ерригача способашта юкъе, специалисташа лерххIача тайпара, чана силосовани яр эггара экономичнегIа да.

Ставропольски краерча КПСС Петровски райкома хьалхарча секретарах Иван Толстойх а кхийтта дийхар аз цунгара «Правда» яхача колхоза опыта комментари яр.

— КПСС ЦК июльски (1978 шера) Пленуме Леонид Ильич Брежнева юрта боахам дIахо дегIаахара даькъе хоадамболлаш дола декхар оттадир. Хьайбаш леладар дувцаш цо аьлар: «Хьайбашкара вай хьа мел дехар — дукхагIа дулх, шура, кхыйола продукташ, — из дерригa а, бухсоцача кхаьчача, доакъара кхоачамах, из тайп-тайпареи дикеи хиларах тийша да». Из да доакъара производство вIаштIехьйоаккхаш оаха теркалдер.

Цхьабакъда тха район кхоачамболлаш лаьттанца тIоадел ца хулача зоне я, кIезига хилац укхаза йокъал, мух. — дIахо дувц Толстойс. — Кхоачам ба тIеххьарча бархI шерах ер шу а долаш кхаь шера мара кхозза хьийкъаяц тха дIайийна хIамаш. Кхетадеш да, тхо каст-каста планаш ца хийцача ца доалаш хилар.

«Правда» яхача колхоза маьхера инициатива дIаяьржай районе. Йокъал эттача шера 100 эзар тонн чах силос еллар тха боахамаша, цудухьа практически дерригa доахан меттахьа а дисар. ЛоархIаме да силосоване метод индустриальни хилар. Дерригa хала балхаш машинашца ду. Кхыметтел, масала, траншейна чура хьаякхара, из мобильни йолча доакъар дIадехкарга тIа дIатIайоттара балхаш механически белаца ду.

Петр ЯЩЕНКО,
АПН корреспондент.

Грозне лоархIаме гIишлош хьалъеча доккха новкъостал ду вежарашха йолча Грузински ССР-ера вайцига къахьегаш болча гIишлонхоша. Цар укх шера хьалдаь а даьккха эксплуатаце дIаденнад 32 квартира йола цхьа цIа, август бовча деношка цхьаькха цIа а дIадала лерхI цар. Укх шера 7 ноябре эксплуатаце ханал хьалха дIадала лерхIача кхоалагIча цIагIа сихденна отделочни балхаш деш да. Иштта цар хьал а доладаь деш да цхьаькха ши цIа а.

Уж цIенош хьалдеча белгалбаьнна дика къахьегаш итташ гIишлонхой ба. Царех ба штукатураш Джананашвили Сейран Захарович, Тигишвили Анзор Хвтисоевич, Бехиев Кюри Махьмад-Хаджиевич, кхы дуккхабараш а. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачашъю цар.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) штукатураш С. Джананашвили, А. Тигишвили, К. Бехиев.

И. ПЛИЕВА. сурт.

Iилмаи техникаи горизонташ

КАБЕЛЬ ЛАЬТТАН МАНТЕГА

Узбекски специалисташ болабеннаб уникальни геофизически кабель хьае. Цун новкъосталца Iилмахой вIаштIехьдаргда кхачанза йолча лаьттан кIоаргаленашка кхача.

Из иштта хила доагIаш деце а. тахан сага гаьнарча космосах дола хIамаш дукхагIа хов, лаьттана кIалхьарчарегIчул. Фуд итташ километраш Лаьттана кIал кхаьчача цига гургдар? МалагIа къайленаш я цо цига хьулаераш? Цу хаттарашта дола жопаш Iалаьмате лоархIаме да. Цар торо хулийтаргьа лаьттан ченашкара керда рузкъаш гучадаха, лаьттангара прогнозаш дIоагIа лаха, юхера а, бахьъергья е харцъергья хIана йолаш йола вай планета хьахилара гипотезеш.

Вай мехка дIайолаяьй деналера эксперимент: Кольски Апшеронски ахгIайренаш тIа йоахаш латт тIехкIоарга скважинаш. ХьалтIадаьнкхад 8 километр кIоарга илла лаьтта. ДIахо йодача хана кхы а ши мул баккха беза: 10.500, тIаккха 15000 метр кIоарга Iочукхача деза. Геофизикий болх Iалашберашта юкъе я «Средазкабель» яхача производственни объединене коллектив.

— Ши эзар совгIча тайпаех йола кабелаши проводаши арахец тха объединене, — дувц цун генеральни директоро экономически Iилмай кандидата Хикматулла Алимова. — Уж дIайолх массазарча электрически сетешкеи тIехгаьна долхача ЛЭП, телефона бувзамга, экскаватораши Iочуяхийтача мехкдаьтта насосашкеи, городашкарчеи машинаькъеи транспортага. Цу мугIаре къаьстта моттиг лоац геофизически кабелаша.

Тахан оаха арахец цу профила 14 тайпара изделеш. Царех пайда эц лаьттан ченаш тохкача, скважинашка прострелочнии лелхамийи балхаш деча, мехкдаьтта, газ, кIор лехарашта йола тешаме инструмент я уж.

Хьайоахача скважинай кIоаргал шерагара шерага дегIаух. КIоаргалца лакхлу температура, кабелашта, цар бронезащитана тIалатта механически нагрузка. ХIаьта из теркал ца деш дита йиш яц. ТIеххьарча пхе шера ташкентски специалисташа дикка эргаьккха тоаьй кабелий конструкци, цар производства технологи. Йоккха эффект елар полиэтиленеи фторопластеи изоляцех, лакхара чIоагIал долча бронех пайда эцаро. Из бахьан изделе болх бу ха цкъаи ахаззеи йIаьхъелар.

...Геофизически кабелашта волча керттерча конструктора отдел. Тайп-тайпара приборащ, аппараташ латт скважинана Iочулола бурув кIоаргдаларга хьежжа цу чу уттача хьалашта имитаци еш йола установкаш. Кердача конструкцешта тохкамаш ду ший тайпара полигон я из.

— АрахецаргIола издели чIоагIа хорж. — белгалдоаккх керттерча конструктора Михаил Марьина. — Скважинера информаци лаьтта хьал тIа кабелаца йоаккх. Лакха электрически механически свойствaш йолча цун де дезар да ший дозал а 100 килограмм эза йола прибор а дIахкахьа езаргья. хIаьта кабела хIара километра дозал ах тонна ма-йий. Цунна тIаккхет трене духьале а. Кхетаде хала дац, тIехкIоарга скважина хьаеш Iочудахийта а хьалтIадаккха а дезар мел дозал да.

Ший тайпара кабель хьаьяраштa дуккха халонаш нийсъелар. Мишта вIаштIехьдаргда диаметрга диллача бустам эггара эIамагIа хилийтеи чIоагIала запас шозза совъяккхеи. Нагахьа санна хьалхарча этапе — 8,2 километр Кольски скважина йоккхача — пайда ийцар йIоахал совъяьккха серийни геофизически кабель хиннаяле, 10,5 километрага кхачара из кердаяр хьае йийзар.

Из болх чакхбаьккхар кабельни промышленноста Ташкентски НИИ Iилмахошца цхьана. Лораю броня хьаьйатта хадаш боацача болата саьргах. Термостойкость 250° С кхоачаш чIоагIъяьй.

ХIанз хьаеш латт 15 километрага кхачара йола кабель. Бронена лаьрхIа дола болат хьахержад ташкентски инженерашеи магнитогорски металлургашеи. Керда конструкци духьалъотталургья температура 350° С давлени 3000 атмосферен йолча хьалашка дуккхача хана скважина пенех хьекха а луш хулача тренена. Кабела сомал цун йIаьхъяларга хьежжа хувцалуш хургда.

Цхьаькха а дика керда хIама хьаяьй объединене. Ховш долча тайпара, кабела ше хьахьокхац геологически разрез миштай. Цо хьаллу лаьрххIача зондера даннеш. Иштта дар тIеххьарча ханалца. ХIанз ташкентхошта деннад кабела ший тайпарча конструкцена авторски тешал — зондаи из промышленно хьаяра технологеи. Кердача изделеша болх бе беза ха 20-за йIаьхъяьй.

Хьалхара парти — балха температура 180° С йолча цу зонда 10 километр — геология 250° С хургйола кабельгашта дIаяхьийтай. Кийчо еш зонд арахецара.

Михаил ГЛУХОВСКИЙ.
(АПН).

Доазол дехьара

КАЛЕЙДОСКОП

КИНО САННА

Атлантически океане «Этбайд» яхача китобойца капитано Джон Свитмена кхо метр гаргга гаьнара теха гарпун кхийтта Iалаьмате йоккха кIай акула кхойтта сахьата духьал лаьттар ка яла ца туташ. Шийна хала чов хинна йоллашехьа, из Iалаьмате чIоагIа кхоссаелар, хи чу Iочуяхар, шийца 13 метр дIаьхха дола кема а ийца. ТIехьара а, гарпунин болата муш хоада а баь, карараьлар. Акулана гарпун техача моттигера 22 километр гаьна дар «Эбтайд» цу хана. «Акула котъьлар вIашдухьал а этта тийша болх боацаш чакхбаьннача къовсаме, — йоах капитана Свитмена аьлар журналисташа.

(АПН).

IОХА МОЖ ЯША...

Статистически справочникаш тIара корайоагIе тамаш я аргентински парикмахерашта юкъе болх бераши ца бераши меллаб хьагойташ йола сведенеш, цхьабакъда ала йиш йолаш да бе болх боацараш царна юкъе бац аьнна. ХIаьта цу гIулакха баркал ала деза цар полицена.

1974 шера паччахьалкхен переворот хиначул тIехьагIа Аргентине ваха хIара саг декхарийла ва шийца ший удостоверени леладе. Из доацаш моттиг нийслой решетканачухьнахьара арахьежа везаш а ди доацаш байнарашта юкъе нийсвала а тарлу. Дукха ха йоацаш полице кердаьккхай удостоверенеш дIателара порядок. Сихбенна цхьа аргентинец моллагIчун метта лоархIаргвоацаш, полицейски хьакимашa оттадаьд массане а можамаш дIайоашийла аьнна. Полице федеральни управлене объявлене тIа яздаь да: «МоллагIа документаш а ийша управлене боагIаш бола нах цIена можамаш яьша хила беза. Полице дагадохийт, прошени хьачуялалехьа моллагIча бахьанах даьнна а гIулакх тIехьа даргдоацаш, хьалхагIа а мож яшанза яргйоацилга».

(АПН).

Юлий Цезарь а... улицашка гIолла лелар а.

Машиний гудокаш... клаксоний Iехар... цIогIарч... водителаша вIашкаув пхьарч — цIаккха а ца хадаш йолча какофоне дIачуоз ди делхьийга кхаьча дIайха фо. Ца лакъаш доагIача тоатола хьисапе, набарах йоахка бумбаргаш санна, улицагIа йолх машинаш... Сецаш, йоахкийсаш, полицейскеша кулга оамалагIа дIа-юха лестаеш. Ахкан бетташка ишта хул Итале столица.

ДIа-юха вахара гIулакха Рима улицашка боалла кегар ший хурдаь дIабаккха а улицашка гIолла лелара правилаш телхаераш цхьа бахьан мукъагIа лертIабаха а гIийрта эггара хьалхара саг Юлий Цезарь хиннав. Вай зама хьайолаялале хьалхагIа 51-ча шера цо арадаьккхача указага хьежжа шоай доалахьа колесницаш йолаш бараштa, нагахьа санна дийнахьа форуме (центре) гIолла чакх ца воалийташи бийсанна колесницай чархашта пахашкаш хьерчаелга тIадожадеши йола правилаш цар кхоачаш ца еш хилча гIадж етташ хиннай.

Цхьабакъда, ала дезаш да, массаза а водителаштеи порядок хьаллоаттаераштеи юкъе лаьтта тIом цу хана дениз хьалхарчар аьттув бувлаш хьабенаб даим, тIехьарчарга дадаш лоаца товраш хиннадале а, хIаьта харцахьбаьннараштa йIаьха гIажамаш букъа бIоаххала IотIа а етташ, улицашка гIолла лелара правилаш царна геттара дика Iомаеш хиннаяле а...

Цудухьа общественни балхий министерства наькъа полице отдела начальника Фернандо Сесильяс тахан йоах, ширача Римерча шоай коллегел кIезигагIа товш болча полицейскешца «лоаттабеча къовсаме котбувл» водителаш. Шийна карарчарех — Римерча наькъашка хьожача 4354 полицейскех Ф. Сесильяс аьлар: «Шоаш хила безача метте бац уж. ХIаьта, нагахьа санна уж цига болаш бале а, цар деш цхьаккха хIама дац. ХIаьта, нагахьа санна фуннагIа даь а цхьа хIама деш уж бале, тIаккха а шоай де дезар дац». ХIаьта цу юкъа Римера автомашинаш хIара ворхI минут массаза йоал вIашкаетталу, хIара итт минут массаза йоал вIаши човнаш ю римлянаша, столице бахача нахах моллагIча цхьанне чархашта кIал Iоажал хул.

Римски наькъа полицена керте латта инарал Франческо Андреотти латкъаш хиннав: «Эггара «сихагIча» перекресткашка штатски барзкъаш тIа а дийха полицейскеш оттабе план яр тха, харцахьа мел даь хIамаш царга дIаяздайтари гIод такха дезаш хиларах водителашка хоам бари духьа. Цхьабакъда, римски пресса духьал а яьнна, доастама кIийленаш яра план я аьнна сий доацача яьккхар из план».

Андреотте хоам бир, столице улицашка гIолла лелара гIулакх малагIча хьал тIа да хойташ йола отчет шоашка хиларах. Цу тIа яь вывод я, ши шу даьнначул тIехьагIа Риме гIолла машинаца дIавохалургвац аьнна. «Из отчет, — бегъяккха санна, аьлар инарала, — 50 шу хьалхагIа — 1928 шера оттаьь яр».

И. ШАЛЬНЕВ. (ТАСС).

АНГЛИ. Мехка эггара дукхагIа хьабе болх боацаш, геттара чIоагIа къел йолаш, ла йиш йоацаш во чуIеча цIеной хьалаш долаш — цу тайпарча халача хьал тIа этта ба Британски гIайренаш тIа баха «бос бола» иммигранташ, керттерча даькъе Азеи Африкаи мехкашкара хьабаьннараш. Цул совгIа цу паха, къаьстта тIеххьарча хана, чIоагIа Iоткъам тIалоаттабу расисташа, кхыметтел «бос болчарна» физически таIазар а деш.

СУРТА ТIА: расизманеи бокъо ца хиларан духьала гIайтта Британе «бос бола» гражданаш юхатохаш я полици.

ТАСС фотохроника.

ДИКА САЛЕIАР БЕРАША

Чакхдоалаш латт ахка. Кастта дешара керда шу дIадолалургда школашка. Дика салеIа, дукха керда хIамаш дайза деша доагIаргда тха районера бераш.

Июнь — июль бетташка школашка болх беш хилар 1560 бер чулоацаш хинна бIайха кхача лоаттабу пхийтта унахцIенон площадка. ХIаьта бокккагIбола дешархой салаIари болх бари вIаши дувза а деш, къахьегаш хилар дешархой производственни бригадашка. Цу тайпара бригадаш ткъеста школе я вIашагIъехка. ХIаьта ткъаь ийс школа дешархой — верига а 500 совгIа саг — школашка ремонт еча дакъа лоацаш хилар.

Кхашка шекара свекла кхееш хинна ткъаь ийс бригадерча кхо эзар гаргга болча дешархоша ханнахьа массехказа оасар дир. Цудухьа дика хьувкъаш латт цар Iунал деш хинна свекла. Къаьстта дикача оагIорахьара белгалъяьлар Сержень-Юртарча юкъерча, Автурерча № 2 йолча юкъерча, Шаьларча №№ 1, 5, 8 йолча, Аргунерча № 2, 3 йолча юкъерча, ишта кхыйолча школай бригадаш.

Ишта, тайп-тайпарча сакъердамеча экскурсешка, тIемеи къахьегамеи сийлен моттигашка никъ беш а хилар дешархой. ЗIамигача АтагIара, Шаьлара, Аргунера, Дуба-Юртара, Чуни-Юртара дешархоша салоIаш ха яьккхар Iаьржачеи Каспийски фордашка. ТIема-Грузински наькъа тIа гIолла экскурси йир.

Тайп-тайпарча спортивни яхьашка дика аьттув боалаш дакъа а лаьцар. Масала, Аргунерча № 1 йолча юкъерча школа юнармейцаша «Орленок» яхача тIема-спортивни ловзаре республика отрядашта юкъе йиълагIа моттиг яьккхар туристско-краеведчески болх вIаштIехьбаккхара даькъе. ХIаьта Шаьларча № 8 йолча школа 10 — 11 шу даьннача къонача футболисташа «ТIоарска бургац» яхача клуба приз яккхара республикански а РСФСР зональни а яхьашка хьалхле яьккхар.

Р. ЛУКЬЯНЧИКОВА, Шалински районо заведующи.

КРЫМСКИ ОБЛАСТЬ. Вай мехка ерригача союзни республикайи доазол арахьарча 57 мехкийи байрахкаш хьалъегIай укх денош ка «Артека» мачташ тIа. Лагере — дунен халкъашта юкъера смена. ДоттагIлен меттала къамаьлаш ду укхаза лаьттан тайп-тайпарча миIингашкарча 4100 кIаьнкой йиIигои.

СУРТА ТIА: «Артеке» салоIаш долча советскии ливански берий группа.

А. ОБУХОВСКЕ сурт. ТАСС фотохроника.

Кийчлуш я «Асса»

Дукха ха йоацаш республике дика йовзаш, ший цIи дика йоаккхийташ, наха бокъхача безамца тIаэцаш яр Наьсарен районера халкъа халхара ансамбль — «Асса». Цхьабакъда, укх тIеххьарча хана концерташ ца луш цхьа юкъ яьккхар цу ансамбло. Бакъдар аьлча, цу гIулакха ши-ший бахьанаш дар. Цу ансамблера дIа а ваьнна Сунженски районе дIавахар цун художественни кулгалхо РСФСР культура заслуженни болхло Гапархоев Мухьмад. ХIаьта «Асса» цхьан юкъа кулгалхо а воацаш йисар. Бакъда, хIанз керда художественни кулгалхо венав укхаза. Из ва Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артист Могушков Ахьмад.

Ахьмада хьалхашка латтар докхха а бехктокхаме а декхар да. Ансамбла дика традицеш юхаметтаоттае еза. Хьалхарчул дикагIа хIана бац аьнна хургболаш болх тоабе беза, дисциплина айе еза, ансамбла репертуар керда халхараш юкъедоаладеш эргаяккха еза. Ахьмад дага ва цхьан хана цу ансамбла дIаяха дика цIи хIанзчул тIехьагIа а яхийта, ший хьинар, ший говзал кхо ца еш цу ансамбла дIаяла, цун болх тоабара шийна могар де.

— Ансамбль сона йовза а еза а дукха ха я. — йоах Ахьмада. — Гапархоев Мухьмада из ансамбль вIащагIйолла а цун болх ишта дика тоабе а вIаштIехьдаьнна цунах хьогаш а вар со.

Коллективе керда юкъевенача сага цу коллективаца дIаIаммалца гонахьарча наьха гIо-новкъостал эш. Из новкъостал сона чIоагIа эшар хьалхарча деношка. Цу гIулакха сона дика новкъостий а хинна дIаэттар районни культура отдела заведующи Аушев Мувса, районни культура ЦIен а городерча культура Дворецa а директораш Картоев Iазити Булгучев Мухьмади.

— Цу ансамбла телха хIама дац, — дувц дIахо Ахьмада. — Гапархоев Мухьмада Iалаьмате дика а хьинаре а къахьийгад из коллектив вIашагIйоллаш а цун творчески сибат хьакхоллаш а. Цу хана Мухьмада хьийга къа зехьа дайнадац. ХIара ансамбла доакъашхо дика дисциплина йолаш ва, шоай творчество дукха езаш, цу гIулакха тIакхувш ва, хIана аьлча цар дика кхетаду шоай болх къахьегамхошта чIоагIа безилга. Нах балха боацаш мукъа йоаккхача хана шоаш царна оттадеча концерташка уж баьхкача, шоай кхолламца цу къахьегамхой самукъадаккха вIаштIехьдаьлча гIадбахе хул, наха дикахетар даь моллагIа вола саг санна, самодеятельни артисташ а.

Ансамбла дикагIа бола доакъашхой ба Нохч-ГIалгIай АССР культура заслуженни болхло Медов Мустафа, Эсмурзиев Мухьмад, Такаева Аза, Хаутиев Мухьмад, кхыбараш а, цар цIераш яьха а варгвац.

Май бутт чакхбоаллаш гуржий республика столице Тбилисе чакхъяьлар кубински столице — Гаване хулача Дерригдунен тIарча кагирхойи студентийи фестивале даха бокъо яккха гIерташ халкъа ансамблашта юкъе хинна Ерригсоюзни конкурс, 24 — 29 мае Тбилисе финале вIашагIкхийттар Къилбаседа Кавказа зоне хьалхара моттиг яьккха «Асса» Закавказьерча зоне котъяьнна Грузински ССР профтехобразоване ансамбли, Поволжьерча республикаштеи областаштеи юкъерча зоне хьалхара моттиг яьккха города Орелера сталепрокатни завода «Сталевары» яхеи, СибарегIен зонера — Красноярски краера «Сибирячка» яхеи ансамблаш. Хьалхара моттиг гуржаща яьккхар. ХIаьта «Ассах» дипломант хилар. Из диплом ансамбла хьаелар гуржий академически халкъа халхара ансамбла художественни кулгалхочо ГССР а РСФСР а халкъа артиста И. Сухишвиле.

— Творчески коллектива болх массаза цхьан моттиге лаьтта балац, — йоах Ахьмада. — Тахан хиннар кхоана хилац. Самодеятельни коллективе хIаьта а вета а. Доакъашхой хувцалу, зIамига бараш бокккха хул. Цул совгIа, даим цхьа халхараш даь а валац. Цудухьа халхарий репертуар хувцаш хила еза...

Ахьмада кийчдаь «Лоамарой халхар», «Симд» яха хIирий массови халхар, мехкарий халхар, къаьнара гIалгIай халхар да ансамбла репертуаре.

Дукха ха йоацаш «Асса» а Къилбаседа ХIирий Пригородни районера художественни самодеятельность а вIашагIкхийтта дукха общественность а йолаш Социалистически Къахьегама Турпалашта: Назрановски районерча «Экажевский» совхоза коартолаш лелаеча звеньевойна — Албогачиев АртагIанеи Къилбаседа-ХIирий республикерча Пригородни районерча «Чермен» яхача колхоза дикагIа волча коартолаш леласчунна Алагов Темирбиннеи хетадаь дола доттагIлен концерташ хилар.

Октябрь бетта Ленински комсомола 60 шу дуз. Цу доккхача цIейна хетаяь кийчъеш керда программа я ансамбла. Цу программа репертуара юкъедоагIаргда хIанзарча репертуарера дикдикагIа дола халхараш. Цул совгIа, цу программа репертуар хургъя дукххача советски къамий халхараш юкъедоагIаш. Лоацца аьлча, интернациональни. Цунна юкъедоагIаргда: саг йоагIашйодаш гуржаша деш хинна «Картули» яха къаьнара халхар, украинций «Гопак», белоруссий «Кружочек», молдаваний «Молдованеску». Кийчъергья «Нана-Наьсаре» яха хореографически композици.

Къонача балетмейстера Могушков Ахьмада лерхIар доккхеи дикеи гIулакх да. Нагахьа санна уж планаш цунна кхоачашъе моге, ший творчески никъ а вайнаьха халхара искусства дикагIа йола традицеш а юкъе а йолаш ший юхь-сибат дола ансамбль хинна дIаоттаргья «Асса» яха халкъа ансамбль.

Бек АБАДИЕВ.

СПОРТ

● Харцахьа хургдац футбол езараштa «Терек» Ивано-Франковскеи Львовеи вIаштта шозза дика ловзарах бокккха тоам хилар аьлча. Ишта цIаькхаза тоам барга сатувсаш бар уж самардийнахьа С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе «Тереко» гаьнарча Прибалтикерча «Жальгирисаца» чакхдоаккхача вIашагIкхетарга хьожаш.

Хьалхарча минуташка дениз ловзара а территориальни совле а йолаш дIадоладир ловзар «Тереко». Каст-каста ю атакаш, цхьабакъда бургац туллаш тIехлелх наIарех. Хьалхара тайм юкъеслча дикка лаьгIделар «Терека» хьинар.

Цох пайда эца лаьрхIа «Жальгириса» чакхйоах контратакаш. Белгалдаккхаловз, цу командас дика ловзар гойташ хиннилга. Амма, шинна а оагIон гол чутоха безам хиннабале а хьалхара тайм аьттув ца боалаш чакхъяьлар.

ШоллагIа тайм кхы а сакъердамегIа хилар. «Терек» котало яккха лаьрхIа йолга кхетадир хьожаш бараша. Хьалхарча тайме санна каст-каста ю «Тереко» атакаш. Царех шиъ аьттув боалаш чакх а яьлар. Хьалхара гол чутох цу вIашагIкхетаре къаьстта дика ловзаш хиннача Соколова, хIаьта шоллагIъяр — Якушкина.

Ишта счет 2 : 0 а йолаш котало яьккхар «Терека».

Д. ИНАРКИ.

● Кагирхошта юкъе укх деношка Омске чакхйоахаш хиннача классически хьисапе кIалтохаргах латара РСФСР хьалхле яккхара яхьашка призовой кхоалагIа моттигаш яьхай вай республикерча атлеташа Лимаев Адамеи Алиев Вахаси.

● Радиоспортах СССР хьалхле яккхара яхьашка дика белгалъяьлар Грознерча № 41 йолча школа дешархо Коннова Марина. Архангельске дIайнхьача цу яхьашка низ болча дукххача спортсменашта юкъе кхоалагIа моттиг яьккхар цо.

● СССР халкъий ахканарча Спартакиада зачета лаьрхIа шоай зональни турнир чакхъяьккха Курске вIашагIкхийтта хилар штангисташ.

Цу яхьашка хьалхара моттигаш яьхар вай мехкахоша Махмудов Нияза, Попов Николая. Цар шинне санна, Спартакиада финале дакъа лаца бокъо яьккхар Грознерча спортсменаша Кузнецов Юре, Магомадов Iадлана, Кулабчин Александра, Джанхотов Увайса.

А. ИЗМАИЛОВ.

САГА ГIУЛАКХ ДУ IИЛМО

БОЛАТА IАЛАЬМАТАШ КХОЛЛАРАШ

1935 шера аьхки цхьа сакъердаме сурт эттар Краснодарски края цхьан юрта бахача наха хьалхашка. Оахача лаьтташ тIа а наьнъаш доацача моттигашка а тайп-тайпарча маркех йолча тракторий яхьаш яр. Къоастадеш дар дош: лаьтта оаха тракторраш цхьатарра дукха хьае малагIча модела ярaш йолаергья.

Йоккхийча американски «Интернейшнлаштеи» «Картерпиллераштеи» юкъе башха йоккха йоаца «НАТИ» марках йола советски гусеничин машина саго башха тамаш ергйолаш яцар. Цхьабакъда трактористаша балха скоросташ дIайолаялийтача хана советски конструкторий хьехамца хьаьча кердача тракторо атта тоххайнр нохарий пхьаьдаш, ший американски коллегел тIехьа а ца юсаш. ХIаьта трактора транспортни вариант, характеристикашка лиллача, доазол дехьарча образецел тIех яр. Правительственни комиссе, массава раьза а волаш, керда трактор хийца хьае оттае аьнна соцам бир.

Цу тайпарча событепа белгалбаьлар тракторааш хьаяра гIулакх Iомадаьча Iилмахойи инженерийи йоккха йоацача коллектива эггара хьалхара болх. Из истори гаьнара лале а, паччахьалкхен союзни тракторни Iилма-тохкама институте (НАТИ) дика дагадоагIа из — юрта боахама универсальни трактор хьакхолларах тIехьагIо цун коллективана Къахьегама Цеча Байраккха орден ма хьожайиний.

НАТИ хIанз болх беш эзараш нах а болаш йола керттера Iилма-тохкама учреждени я отрасле. Укхаза конструкцеш увттаю СССР заводашка хьаеча ерригача машинашта, конструкцей параметраш увттаю, расчеташ ю, гIойленагIа йола моделаш хьахорж.

Институтa цхьан экспериментальни цехе бIаргаяйра тхона хIанз укх сахьате боахамашка йоацаш йола трактор — «НАТИ» Т-250. Цу машина кабина чу паргIата хетаргья механизатора. Кабино дом чубоалийтаргбац, хIаьта фо чакхдоахача системо эшаш дола «климат» Iалашдергда водитела. Пайда эцача ханя аттеи чоалхане йоацаши хургйолаш оттаяь я прибораши управлене рычагаши.

— Механизаторий къахьегама хьалаш тоадар — тха балха лоархIамегIарча лостамех цаI, — йоах НАТИ директора технически Iилмай кандидата Маркелов Николая. — ДукхагIа долча кхыка доакъошка а санна техникана «гуманизаци» яра процесс оалаш яр чакхйоалаш латт тракторостроене. Болх бе сага паргIата хилча, цун къахьегама овсарле дикка лакхлу, из бакъдаьд дукххача Iилман эксперименташа.

Тракторостроене даькъе болх беча Iилман болхлойи инженерийи группана дукха ха йоацаш Паччахьалкхен преми хьожаяьй. Царна юкъе — НАТИ директор Маркелов Николайи лабораторе заведующи Поспелов Дмитрийи.

— Феца шелъеш йолча универсальни дизелий конструкцеш хьадагалувцарахи уж хадданза дукхха арахеца йолаелга вIаштIехьдаккхарахи еннай тхона преми, — яхаш дувц технически Iилмай кандидата Поспелов Дмитре. — Дукха болх ба баьр, цунна юкъе дакъа лоацаш хиннаб тха болхлой меттел, мехкарча дукххача тракторни заводий инженераш а, конструктораш а. болхлой а.

— Февo шелъеш йола дизел хьаелга, — йоах дIахо Поспелов Дмитре, — дукха хьалхагIа дениз тхона дагадаьллар да. Цу тайпарча двигатела дукхха совленаш я массазарчарца нийсйича. Из шелъеш йола коачал чуйотта езац цунна, гIулакх де атта да.

Белгалдаккха деза, дукхха арахийца феца шелъеш йола тракторни дизелаш вайцига а, е доазол дехьа а ца хинна хилар. Халача балха хьалашка сов йIоахлургйоацаши тешшаме болх бергболаши е езаш бар двигатель. Хьа а еш, тохкар февo шелъеш йола тайп-тайпара системаш, фо цIенду, дикагIйола способаш, даьтта цIенду методаш, и. кх. дI. Керда легированни материалаш а юкъекхахьа йийзар.

Юххера а цхьана къахьегарца толаме къоастайир двигатель дукха яхаргйола проблема. Февo шелъеш йола дизелаш дукха хьае йолаяьй хIанз. Уж увттаю Т-40, Т-28Х яхараш санна йолча маркаех яьча тракторaштеи цар модификацештеи. Советски Союза кхашка меттел, дукххача кхыча мехкашка а болх беш я уж машинаш.

Кхы а цхьаькха лаборатори. Стендаш тIа — машинай доакъош, агрегатий макеташ. ХIама лоацаш йолча прибораша цига белгалду болх беча механизмай таташ.

— Оаха деш дола тохкамаш сага йоакхо ярцеи гонахьара фо бIех ца дайтарцеи дувзаденна да, — йоах лабораторе заведующе, технически Iилмай кандидата Лев Барастова. — Сага Iаткъаш дола тата хьахозаргдоацача даккхарах латт декхар. Цудухьа гIар хьа ца хозийта материалаш тарлуча моттиге юкъейоалае хьажарал совгIа, оаха чIоагIа декхараш тIадехк цхьайола оатхалаш кийчъяра технологена а.

Автоматика лаборатори — эггара лоархIамегIчарех цаI. Траткораш автоматически лелаяра, водитела къахьегам аттача баккхара методаш лех цун болхлоша. Аттачарех дац декхар, цхьабакъда кхоачаш-м из а дергда, вIалла шеко а йоацаш.

Институтa тракторни отдела Iилмахой группо чIоагIа уйла тIаяхийте ладувгI вокхагIволча Iилман болхлочо Каменецкий Вениамина дувцачунга. Болгаре командировке а ваха цIавенав из, ше бихьача цу наькъагIа шийна хайнараши дайнараши дувц цо. Институтa коллективаца гаьнна хьалхагIа дениз хьадоагIаши чIоагIеи доттагIал да юртбоахама машиностроенерча болгарски специалистий. НАТИ Iилмахоша беркате цхьана гIулакхаш леладу, масала, комсий бешамашка болх бергболаш тоаяь Т-54 яха трактор арахеца кийчъеш йолча Карловерча тракторни завода специалисташца. Цу машина керттера параметраш НАТИ кийчъяь яр.

Институтa коллективо айхха контакташ лелаю болгарски тракторааш ерaшца меттел, кхыча социалистически мехкашкарча коллегашца а. Цу тIа а хIара шера чIоагIлуши дегIаухаши хьадоагIа творчески бувзамаш. ТIехьтIехьа дукхагIа шерлу вай цхьана беча балха темай гом.

Виталий БАТАЛОВ. (АПН).

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — «Ха а ха, да а де». Къонача техникашта лаьрхIа передача. 9.40 — «Ший лоIамахи низ ца беши» яха художественни фильм. 14.30 — «Инди — йоакхои тешами». Телевизиони документальни фильм. 15.20 — «Профессеца хьоашал тассар». Механизатораш. 15.55 — Л. Н. Толстой. «Кхоллама никъ». Ваь 150 шу дизарга. 16.55 — Фильм — бераштa. «Донкицен Миккицен хинна керда хIамаш» яха художественни фильм. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Сакъердаме ноташ». 18.30 — «Гаьнарча малхбоален Iилман юкъметтиг». 1-хара передача. 19.00 — «Мцыри» яхача фильма-балета премьера. 19.25 — Ленински комсомола 60 шу дизарга. «Iадика хийла, кхокхарчий!» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». 21.30 — «Алкоголизм». Лора беседа. 22.00 — «Е. Светланова концерташ». 1-гIа передача. Чакхъялча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

16.00 — «Юрта боахама къахьегамхошта». Кинопрограмма. 17.05 — «Шун хьашташ кхоачашдаьд: телехьежархой письмоех». 17.15 — «БIаьшерий тIехьале» яха документальни фильм. 17.25 — «Iалам лорадар» (нохчий меттала). 17.55 — «УнахцIено» яха киножурнал. 18.05 — «Хала никъ» яха телевизиони документальни фильм. 18.35 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсийн гIалгIайн меттала). 19.00 — «Полет дIахо хьош я» яха телевизиони документальни фильм. 20.05 — А. Лядов. «Тамашийна Iам». 20.15 — «Бийса даькъал хийла шун, бераш». 20.30 — Хи тIарча яхьий дунен чемпионат. Нек. Малхбузен Берлинера передача. 21.00 — Телевизиони документальни фильмай программа. 21.30 — «ТIеххьара къовсам» яха телевизиони художественни фильм.

25 АВГУСТ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха». 8.35 — Iуйранара гимнастика. 8.55 — Кишиневски пионерий ЦIен иллейи халхарийи ансамбла концерт. 9.20 — «Iадика хийла, кхокхарчий!» яха художественни фильм. 10.55 — «Таймыре юхавар». Телевизиони документальни фильм. 14.30 — Телевизиони документальни фильмай программа. 15.20 — «Шахматни школа». Шахматий историе тIара. 8-гIа передача. 15.50 — «Эрсий мотт». 16.20 — УССР Къилба-Малхбузен Ленина орден лелаеча машинанаькъа заслуженни самодеятельноста хоровой капелла концерт. Киевера передача. 16.50 — «Москваи москвичаши». 17.20 — «Бокъонца бола кIантий». 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Хи тIарча яхьий дунен чемпионат. Нек. Малхбузен Берлинера передача. 18.45 — «Тха обозрени». 19.30 — Дуккхашха ЦТ экрана тIа. «МовстагIа» яха художественни фильм. (Инди). 21.00 — «Ха». 21.30 — «Интервидение фестиваль». Сопотепа эстрадни иллей конкурс (Польша). 22.30 — Волейболах йола дунен чемпионат. СССР-и — Болгареи вIашагIтеха командаш. Ленинградера передача. Чакхъялча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

16.00 — Бераштa лаьрхIа художественни фильм. 17.10 — «Ассортимент шерагIен дикал лакхагIен хилийтара». Грознески маькхакомбината коллективе (гIалгIай меттала). 17.40 — «ГIишлошъерен архитектурен» яха киножурнал. 17.50 — «1978-ча шерарча хьувкъама — комсомольски гаранти». 18.20 — КПСС ЦК июльски Пленума соцамаш — вахаре! «Пензенски кооператорий опытах». 18.35 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсийн нохчийн меттала). 19.00 — СССР футболах йола чемпионат. «Динамо» (Москва) — «Торпедо». «Торпедо» стадионера трансляци. Перерывах — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». 20.45 — «Заповедник Айал — Пайгамбар» яха телевизиони документальни фильм. 21.00 — «Фаьлгах тара дола дуне» яха телевизиони музыкальни фильм. 21.30 — «Человек с будущим». Художественни фильм.

РАДИО

24 АВГУСТ

6.30 — «ХIара денна — толам». Урус-Мартановски района доакъараш кийчдерех йола репортаж (гIалгIай меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Лирически иллей концерт (гIалгIай меттала). 8.40 — «Шоана, кхалнах!» яха радиожурнал (гIалгIай меттала). 9.15 — Ленински комсомола 60 шу дизарга! «Сий дола никъ» яха беседа (гIалгIай меттала). 9.30 — Денна темаех (эрсий меттала). 9.40 — Ашараш (эрсий меттала). 9.45 — «Хьалха латтараш». Технически транспорта Октябрьски управленера передача (гIалгIай меттала). 17.00 — «Шун хьашташ кхоачашду». Концерт (эрсий меттала). 17.25 — «Дега лоIамагIа» (нохчий меттала). 17.45 — «Юртарча советий гIулакхаш йоакхои» Гудермесски горисполкома председатела А. Киндарова къамаьл (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

25 АВГУСТ

6.30 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 7.35 — Ашараш. 8.25 — «Къонача иллиалархошца вIашагIкхетар». ДIалокх Нохч-ГIалгIай филармоне солиста М. Ужахова (нохчий меттала). 9.15 — «Атеист» яха радиожурнал (гIалгIай меттала). 9.35 — Ашараш (нохчий меттала). 9.45 — ХIара балха денна — дикала Знак! «Шурий комплекс хьалъеш латт». «Октябра 40 шу» цIерагIча совхозера передача (гIалгIай меттала). 17.00 — «ДоттагIий оазаш» (эрсий меттала). 17.15 — «Литературни Нохч-ГIалгIайче» (нохчий меттала). 17.35 — Халкъа муамаш (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 18.30 — «Сайрийнара Грозный» (горсете гIолла). 18.30 — Ашараш.

Хьоттсам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, цхьайолча хана догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 18—23, Грозне 21—23 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш юкъ-юкъе догIа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана 12—17, дийнахьа 20—25 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культураи отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02534. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяковского, 92. Заказ № 6133.